БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряад ҮНЭН

КПСС-эй Бурядай обкомой, Улан-Удын горкомой, Бурядай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 90 (8922)
АПРЕЛИИН 17
ПЯТНИЦА
1959 он

Сэн 20 мунгэн.

Советскэ Союзай ажалшад! Долоон жэлэйнгээ түсэбые дүүргэе, үлүүлэн дүүргэебди, манай ороной экономико болон соёл культурын хүсэн түгэлдэр шэнэ дэбжэлтэ, социалистическэ гүрэнэй хүсэ шадалай саашадаа бэхижэхэ ябадал түйлая! Коммунистическэ байгуулалтын шэнэ илалтанууд тээшэ, урагшаа дабшая!

(1959 оной майн нэгэндэ зорюулжа, КПСС-эй ЦК-гэй гаргаһан Уряануудһаа).

Геологическа аяншалга [х]идхэлгэ—бүгэдэ ниитын хэрэг

[...]онойнгоо үйлэдбэрилгын хүсые [...]талаарнь дэбжээхэ, хүндэ ин[...]рние булюу ехээр хүгжөөжэ, [...]унизмын материально-техни[...] база байгуулха хэрэгтэ шиид[...] алхам хэхэ гээшэ шухала зо[...]онуудай нэгэн болоно гэжэ пар[...] XXI съезд тодорхойлһон юм. [...]рэнэйнгөө экономическа хүсэ [...]алые дээшэлүүлхын, промыш[...]остиин бүхы һалбарие түргөөр [...]өөхын тула түүхэй эд ехээр хэ[...]эгдэхэ байна.

[...]анай ороной зүүн районуудта [...]үй ехэ байгаалиин баялиг бии. [...]огическа хүдэлмэринүүдэй хэг[...]эй ашаар, элдэб зүйлэй ашаг[...]малтамалнууд ехээр олдоһон [...]а. Тиигэжэ Казахстанай, Крас[...]ска хизаарай, Эрхүүгэй, Читын [...]стьнуудай, Бурядай, Яхадай [...]Р-нуудэй промышленность түр[...] хүгжэнэ.

[Бу]рядай АССР-эй үйлэдбэрилгын [...] саашадань хүгжөөхын тула [...]б зүйлэй түүхэй эд: Сэлэнгэ [...]нэй химда сэнтэй гидроэнерги, [...]ута-Нуурай, Түгэнын таладахи [...]у нүүрһэн, нефелиновэ сиенит, [...]ит, силлиманит, молибден, [воль]фрам, флюорит, ямаршье холи[...] сэбэр извёстко, мүн бусадшье [...]та малтамалнууд элбэг бии. [...]шье. республикымнай газар [...]ын үшөөл багахан хубинь шэн[...]эгдэнхэй.

[Ре]спубликын газарые бүри һай[...] шэнжэлхын тула Бурядай гео[...]ческа управлени байгуулагда[...] юм. Тэрээнһээ урда тээ респуб[...] дотор ажаллажа байһан геоло[...]ска экспедицинүүд тус управле[...] хамтараа. Энээнтэй дашарам[...] геологуудай тоо улам олошор[...] элдэб зүйлэй машина, техникэ [...]ээр абтана.

[Ге]ологууд һүүлшын жэлнүүдэй [...]ада нилээд хүдэлмэри хээ. [...]та малтамалнуудай ехэ ехэ [...]айнууд олдоо. Сэлэнгэ мүрэн [...]архи промышленна районие [...]ээр хүгжөөхэ арга боломжо [...] болгоо. Кяхтын силлиманидые [...]лэхын тула шанаржуулгын [пред]приятинууд байгуулагдажа [...]. Эндэ шанаржуулагдаһан [сил]лиманит Эрхүүгэй силлимани[...] комбинадта эльгээгдэхэ юм.

[...]уута-Нуурай эрьедэ Холбоол[...]й нүүрһэнэй олдоһоной ашаар [...] хүсэ ехэтэй электростанци ба[...]ахань. Заиграйн аймагта пер[...]эжэ зүйл олдоо. Энэ малтама[...] гэрэй хана хэхэдэ таатай зо[...] байһаниинь тодороо. Перлидые [...]лахын тула Улан-Удэ городто [...]га хэгдэжэ байна.

[Һү]улшын жэлнүүдэй туршада Зэ[...] Сэлэнгын, Иволгын, Заиграйн, [...]ын аймагай газар дээрэ ехэ [...]эһэнэй флюорит олдоо. Зүүн [...]най хадануудта хэдэ хэдэн га[...] шухаг металлнууд, алтан эл[...]эжэ мэдэрэгдээ. Мүн эндэ бок[...] асбест ехээр олдоо.

[Ре]спубликын газар дээрэ элдэб зүйлэй малтамалнуудай үшөөл элбэгээр олдохо байһаниинь мэдээжэ. Тиимэһээ бүхы геологууд ашагтай һайнаар ажаллаха, геологическа карта зохёохо асуудалые түргөөр шиидхэхэ уялгатай.

Республикынгаа газар дайдые шэнжэлжэ, ашагта малтамалнуудые элирүүлхэ хэрэгтэ үргэн ниитэ арад зон хабаадалсаха зэргэтэй. Ашагта малтамалнуудай ехэ ехэ уурхайнуудые геологуудһаа гадна, мүн байгаалие шэнжэлхэ дуратайшуул, ангуушад, туристнууд олодог байна. Тиимэһээ ашагта малтамалнуудые бэдэрэлгэдэ үргэн ниитэ арад зониие эдэбхитэйгээр хабаадуулха шухала.

Республикымнай комсомолшууд эрхүүгэйхидһээ жэшээ абажа, ашагта малтамалнуудые шэнжэлхэ тушаа ехэ ажал хэхэ гэжэ шиидэбэ. Мүнөө зундаа геологическа аяншалга эхилжэ, комсомолшууд болон залуушуулые эдэбхитэйгээр хабаадуулха гэжэ шиидхэгдээ. Энэ үүсхэл үргэнөөр дэмжэхыень уряалжа, ангуушадта, модошодто, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдтэ, мүн республикын бүхы ажалшадта залуушуулнай хандаба. Партиин обкомой бюро комсомолшуудай үүсхэлые һайшаан дэмжэхэ зуураа, геологическа аяншалга хүтэлбэрилхыень КПСС-эй горкомууд болон райкомуудые, партиин эхин организацинуудые, ВЛКСМ-эй комитедүүдые уялгалһан байна.

Тиимэһээ геолог бүхэн геологическа аяншалга эмхидхэхэ, үнгэргэхэ хэрэгтэ илангаяа эдэбхитэйгээр хабаадалсаха болоно. Тэрэшэлэн шэнжэлгэ хэхэ дүрим, заабаринуудтай үргэн ниитэ ажалшадые тэдэнэр танилсуулха зэргэтэй.

Геологическа аяншалга саг зуурын хэрэг бэшэ юм. Иимэ аяншалгануудай хэгдэхэдэ геологууд республикын хүн зонтой улам нягта барисаатай боложо, түрэл хизаарайнгаа байгаалиин баялигые сугтаа шэнжэлхэ байна. Аяншалгада гарагшад ашагта малтамалнуудые бэдэрхэ арга методтэй арад зониие танилсуулха уялгатай. Геологическа аяншалгын эхилтэр һургуулинуудта, техникумүүд болон дээдэ һургуулинуудта, промышленна предприятинуудта, колхозууд, совхозуудта отрядууд болон бүлэгүүдые байгуулха тушаа бэлэдхэлэй ехэ ажал хэгдэхэ болоно.

Республикын геологууд аяншалгада гараха хүнүүдэй дунда лекци, хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, республикынгаа байгаалиин баялигтай, ашагта малтамалнуудые бэдэрхэ арга методтэй тэдэнэрые танилсуулхаһаа гадна, замдаа түхеэрхэдэнь туһалха зорилготой.

Геологическа аяншалгада шадаал һаа олон хүниие хабаадуулха тушаа эмхидхэлэй ажал ябуулхадань, энэ талаар байгуулагдаһан штабуудта партийна, профсоюзна, комсомолой организацинууд али болохоор туһалха уялгатай.

РСФСР-эй спортивна бүлгэмүүдэй, организацинуудай союзай түрүүшын конференци

[РС]ФСР-эй спортивна бүлгэмүүд [...] организацинуудай союзай тү[рүүш]ын конференци Москвада ап[рели]ин 15-да дүүрэбэ. Республика[...] бэе махабадай соёлые болон [...]ые саашадань хүгжөөлгэдэ ха[...]й хэдэ хэдэн асуудалнуудые [...]шууд хэлсэһэн байна.

[РС]ФСР-эй спортивна бүлгэмүүд [...] организацинуудай союзай [...] конференци хэдэн зорилго[...]е табяа. Тусхайлбал, респуб[...] дотор бэе махабадай соёл бо[...] спорт хэдэг хүнүүдэй тоое [...]он хүрэтэр 35 миллион болгохо, 210 мянган разрядай-спортсменүүдые, 12 мянгаһаа үсөөн бэшэ спортын мастернуудые бэлэдхэхэ гэжэ шиидхэгдээ.

***

РСФСР-эй спортивна бүлгэмүүд болон обществонуудай союзай соведэй нэгэдэхи пленум апрелиин 15-най үдэшэ болоо. Соведэй президиумэй түрүүлэгшээр К. В. Крупин, түрүүлэгшын орлогшонороор В. Д. Никитин, А. М. Королев, Л. М. Свиридов, Г. И. Елисеев һунгагдаа.

(ТАСС).

Шүүбэритэ лотерейн тираж эхилбэ

[195]9 оной шүүбэритэ лотерейн [...]дэхи гаргалга) тираж түмэр [...]дай Культурын центральна [...]ын соо апрелиин 15-най үглөө [...]эхилээ. 75 миллион түхэригэй [...] миллион шүүбэри бууха. Тэ[...]до 60 автомашина, нэгэ бү[...] байха 50 хабсаргагдадаг гэр, [м]отоцикл, 200 пианина, 500 [...] болон аккордеон, 400 телеви[...] мянган фотоаппарат, 3810 [...]гай. час, 4500 оёдолой машин[...] холодильник, 2000 ковёр болон бусад үнэтэ эд хэрэгсэл орсолсоно.

Тиражай эхилһэнһээ хойшо 3 часай турша соо 300 мянга гаран шүүбэри буугаа. Энэ үе соо 10 хүн «Волга» автомашина шүүгээ. Зал соо байһан олон хүнүүд пианина, час, велосипед, ковёр болон бусад эд шүүһэн байна.

Тираж 4 үдэр соо үргэлжэлхэ юм.

(ТАСС).

ХҮДӨӨ АЖАХЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭД! 1959 оной хабарай тарилгые амжалтатайгаар үнгэргэе, хүдөө ажахын бүхы ургамалнуудай үндэр ургаса абая!

Түрүүшын 50 гектар таригдаба

Энэ жэл адуу малайнгаа ашаг шэмые эрид дээшэлүүлхэ гэһэн Мухаршэбэрэй «Знамя Ленина» колхозой (түрүүлэгшэнь нүхэр Семенов) гэшүүд тэжээлэй ургамалнуудые элбэгээр тарижа, үндэр баян ургаса хуряаха гэжэ шиидэнхэй. Колхозой гэшүүд энэ жэл 500 гектарта кукуруза тарижа, гектар бүриһөө 300 центнер эшэ набша хуряахын түлөө тэмсэнэ. Тиихэдэ 1300 гектарта зелёнко, 100 гектар наран сэсэг, 50 гектар турнепс таригдаха байна.

Гадна энэ колхоз зунай үедэ һаамхай үнеэдтээ эдюулхын тула 150 гектарта ногоон тэжээл тариха юм. Мүнөө колхозой һү һаалиин фермэнүүдэй шадар ногоон тэжээлэй тарилга түлэг дундаа хэгдэжэ байна. Түрүүшын хоёр үдэр соо 50 гаран гектар таригдаа.

Манай корр.

Тарилгаа 8 үдэртэ дүүргэхэнь

КУДАРА-СОМОН. **(Телефоноор абтаба).** Аймагай колхозууд параа борнойлжо дүүргээд, эдэ үдэрнүүдтэ газараа хахалжа, эртын тарилга хэжэ эхилээ.

Кировэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд, механизаторнууд энэ жэлдэ шэниисэ, хара таряа 8 үдэрэй туршада тарижа, дүүргэхэ гэһэн тодорхой зорилго урдаа табяад, эмхитэй һайнаар хүдэлжэ байнхай. Апрелиин 16-най үдэр трактористнууд Василий Андреев, Григорий Кузьмин, Николай Цыбенов гэгшэдэй агрегадууд Могой гэжэ газарта хара таряа тарижа эхилбэ. Эндэхи 238 гектар газарта 2—3 үдэрэй туршада тарилга хэгдэжэ дүүрэхэ байна.

Мүн «Путь к коммунизму» колхозой механизаторнууд газарай хүрьһэнэй шииг нойтые алдангүй, тарилгаяа богони болзорто үнгэргэхые оролдоно. Мүнөө эндэ түрүүшын 10 гектар ногоон тэжээлдэ хэрэглэгдэхэ тарилга хэгдээд байна.

А. Громова.

Иимэ нобшоор ажаллажа болохо аал?

Шииг нойто ехэтэй хабар боложо, энэ жэл үндэр баян ургаса хуряахын түрүүшын тэмдэг үзүүлнэ. Теэд сагай уларилай хэдышье таарамжатай байбал, тарилгынгаа зэр зэмсэгүүдые һайнаар заһабарилаагүй, үрэһэ хүрэнгэеэ дутуу бэлдээ, сэбэрлээ һаа үндэр ургаса бираатайгаар хуряагдахагүйл.

Харин Зэдын колхозууд хабарайнгаа тарилгые нилээдгүй ехэ дутагдалтайгаар угтаба. Трактор болон бусад хүдөө ажахын техникэ заһабарилга дүүргэгдээшье һаа, шанарынь муу гэжэ шалгалта тодоруулаа.

Жэшээнь, Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо 1-дэхи номерой трактор капитальнаар заһабарилагдаа нэрэтэй аад, шалгажа үзэхэдэ хүдэлжэ шадахагүй байба. Мүн иимэ ушар Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ колхоздо тохёолдоо.

Аймагай колхозуудаар үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэхэ хүдэлмэри һулаар ябуулагдана. 23 мянган центнер шэниисын үрэһэнэй оройдоол 10 мянган центнерынь сэбэрлэгдэнхэй. Илангаяа «Коммунизм», Доржи Банзаровай, Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудта нилээд ехэ үрэһэн сэбэрлэгдээгүй байһаар. «Коммунизм» колхоздо (түрүүлэгшэнь нүхэр А. И. Чимитцыренов) мүнөө болотор нэгэшье центнер үрэһэн тарилгын шанарта хүргэгдөөгүй.

Борьёогой Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо 3119 центнер үрэһэн элдэб буртаг үбһэнһөө илгагдаагүй. Тэрэшэлэн Борьёогой совхоздошье үрэһэ хүрэнгэ сэбэрлэлгээр горьтой хүдэлмэри хэгдэнэгүй. Эндэ 8 мянган центнер шэниисын үрэһэнэй оройдоол 2 мянгаадынь лэ сэбэрлэгдэнхэй.

Март һарада болоһон КПСС-эй айкомой III пленум дээрэ абтаһан тогтоолой ёһоор аймагай колхозууд хамтадаа 1500 тонно наг шэбхэ таряалан, сабшалан дээрэ үдэр бүри гаргажа байха даабаритай һэн. Теэд энэ даабари дүүргэгдэнэгүй.

Апрелиин 10-най байдалаар таряалан, сабшалан дээрэ наг шэбхэ гаргаха түсэб миил 59 процент дүүргэгдэнхэй. Хэрбээ түсэбэй ёһоор 51.000 тонно наг шэбхэ зөөгдэхэ байбал, юрэдөө 30110 тонно наг шэбхэ таряалан дээрэ гаргагдаа. Тиихэдэ сабшалан дээрэ оройдоо 5653 тонно шэбхэ зөөгдөө юм. Зарим колхозууд наг шэбхэ гаргаха түсэбэйнгөө хахадыеншье дүүргээдүй байһаар. Жэшээнь, «Октябрь» колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Попов) энэ жэлдэ 5000 тонно наг шэбхээр газараа утэгжүүлхэ түсэбтэй аад, тэрэнэйнгээ 2128 тонныень арай шамай гаргаад байна. Тиихэдэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой Бага Наринай бригадынхид кукуруза тариха участок дээрээ оройдоол 573 тонно наг шэбхэ гаргаа юм. Энэнь гектар бүридэ миин лэ 5 тонно хүртэнэ.

КПСС-эй Зэдын айком болон аймсоведэй гүйсэдком дутуу дундануудаа һайса мэдэжэ байбашье, тарилгада бэлэдхэлэй хүдэлмэриие түргэдхэхэ тушаа хэмжээ абанагүй.

С. Бальчннов.

1000 гектар сабшаланда һайрам тогтоогдоо

Ерэхэ намар ороохо таряанай, мүн тэжээлэй ургамалнуудай үндэр баян ургаса хуряаха гэһэн Хэжэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой (түрүүлэгшэнь нүхэр Дугаров, парторганизациинь секретарь нүхэр Жамсаранов) гэшүүд хабарайнгаа тарилгада хаһа сагтань һайнаар бэлдээ юм. Колхозой хүтэлбэрилэгшэд тарилгадаа бэлдэжэ байха үедөө эмхидхэлэй ехэхэн хүдэлмэри ябуулна. Тэдэнэр КПСС-эй XXI съездын шиидхэбэринүүдтэй, мүн Бурядай обкомой пленумэй тогтоолнуудтай колхознигуудаа үргэнөөр танилсуулжа, тэдэниие дүүргэхын түлөө хэмжээ-ябуулгануудые хараалжа байдаг юм.

Тус колхоз кукуруза тариха 40 гектар газартаа 1200 тонно, хамта 3500 тонно наг шэбхэ гарганхай. Колхозой гүүртэ, отара бүхэн февраль һараһаа эхилжэ, сабшалан, таряалан дээрээ наг шэбхэ гаргажа байна. Тиихэдэ Хэжэнгэ гол дээрэ хаалтын баригдахада колхозой луговодууд сабшалан дээрээ уһа гаргажа эхилээ һэн. Тиигэжэ 3-дахи комплексно бригадын 1000 шахуу гектар сабшалан дээрэ һайрамай уһа тогтоогдоо.

Мүнөө колхозой механизаторнууд нилээд ехэ газараа борнойлоод, эртын тарилга хэжэ эхилэнхэй.

Д. Улзуев.

360 гектар хахалагдаа

Эдэ үдэрнүүдтэ Кяхтын аймагай колхоз, совхозуудаар таряалан дээрэ шииг нойто бариха, газар хахалха хүдэлмэринүүд түлэг дундаа ябажа байна. Жэшээлхэдэ, хониной совхозой хоёрдохи фермэдэ 360 гектар газар хахалагдаа, 525 гектарта борнойлго хэгдээ. Газар хахалха, борнойлхо ажалда совхозой эрхим механизаторнууд Базар Юндаров, Цыден Раднатаров, Василий Цыбденов гэгшэд һайнаар ажаллана. Эдэнэр «ДТ-54» трактораар үдэртөө 7,2 гектар хахалха даабаритай аад, 8,5—9 гектар хүрэтэр хахална. Тиигэжэ нэгэ үдэрэй турша соо гурбуулан хамта 40—45 гектар газар хахалдаг юм.

Нэрлэгдэһэн механизаторнууд энэ жэлдэ тарилга хэһэн газарайнгаа гектар бүриһөө дунда зэргээр 10 центнер ороохо таряа хуряаха гэһэн уялга абанхай юм. Энэ уялгаяа дүүргэхын тула мүнөөнһөө эршэмтэйгээр ажаллажа, эртын тарилгые 7—8 үдэр соо һайн шанартайгаар хэжэ дүүргэхэ, машина, техникые тон наринаар, бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглахабди гэжэ механизаторнууд мэдүүлэнхэй. Тиихэдэ түлишэ галдаха түсэбэй 10 процентые, заһабарида гаргашалагдаха хэрэгсэлэй 5 процентые алмахабди гэбэ.

Совхозой механизаторнууд энэ жэл тракторнуудай техническэ харуулые саг болзортонь, шанартайгаар хэжэ байхаар шиидэнхэй.

С. Климов.

Эрхим сагаа алдахагүй

Газарай хүрьһэндэ байһан шииг нойтые бүрин барижа, хабарай тарилгые эрхим болзорто үнгэргэхын тула «Красный партизан», «Авангард» колхозой гэшүүд эршэмтэйгээр оролдожо байнхай. Эдэ колхозууд тус бүридөө 600 гаран гектар дээрэ борнойлго хэжэ дүүргээд, һүүлэй хоёр үдэртэ газараа хахалжа захалаа. «Авангард» колхозой трактористнууд Батадоржи Садуев, Владимир Дегтярев гэгшэд «ДТ-54» трактораар хоёр үдэрэй туршада 30 гектар газар хахалаа.

Тиигэбэшье аймагай зарим колхозууд, хониной совхоз үрэһэ хүрэнгээ хүсэд бэлдээгүй, тарилгада бэлэдхэлээр үшөөл олон дутагдалнуудтай байһаар. Аймагай колхозууд түрүүшүүлһээ жэшээ абажа, энэ жэлдэ тарилгын эрхим сагые алдахагүй бэзэ гэжэ найдагдана.

Д. Дашиев.

Хори.

МАЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ АБАҺАН УЯЛГАЯА БОЛЗОРҺООНЬ УРИД ДҮҮРГЭЕ!

Уласхоорондын һайндэр—Майн 1-дэ зорюулагдаһан КПСС-эй ЦК-гэй Уряануудые манай республикын ажалшад ехэ баяртайгаар угтаба. **Зураг дээрэ:** «Бурстрой» трестын нүхэр Г. Куликовой хүтэлбэрилдэг штукатурщигуудай бригадынхид Уряануудтай танилсажа байна. **А. Мантаевай** фото.

Ажалай бүтээсэ дээшэлнэ

Хүрьбын леспромхозой Тээгдэ гэжэ участогта хүдэлдэг Владимир Любинэй комплексно бригадынхид эрхим ажалаараа суурхадаг болонхой. Коммунистическэ ажалай бригадын нэрэ зэргэтэй болоһон эндэхи хүдэлмэришэд модо ашаалха түсэбөө үдэр бүри үлүүлэн дүүргэнэ. Бригадынхид февраль һарынгаа түсэб 173 процент дүүргэһэн аад, март һарада бүри һайнаар ажаллажа, даалгабаряа 186 процент дүүргээ.

Бригадын гэшүүд майн 1-нэй хүндэлэлдэ абаһан уялгаяа болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байна.

Б. Цыремаев.

Ажалшадай эрилтые хангана

Хэжэнгын промкомбинат һаяшаг болотор гээгдэнги комбинадуудай тоодо ородог байһан юм. Энэ комбинадые гээгдэлһээнь гаргаха тухай асуудалай КПСС-эй айкомдо зүбшэн хэлсэгдэһэнэй удаа комбинадай директорээр коммунист Содном Ешеевич Жигмитов томилогдоһон байгаа.

Шэнэ хүтэлбэрилэгшэ ажаллажа эхилһэн түрүүшынгээ үдэрһөө хойшо ажалай эмхидхэлые һайжаруулжа ороһон байгаа. Хүдэлмэришэдые түрүүшүүлэй дүй дүршэлтэй танилсуулха асуудалда мүн лэ бага бэшэ анхарал табигдаһан юм. Эдэ бүхы хэмжээ-ябуулгануудай бэелүүлэгдэһэнэй ашаар, хүдэлмэришэдэй эдэбхи үүсхэлынь бадаржа, комбинадай ажалайнь бүтээсэ дээшэлһэн байна. Комбинадай шофёр Иван Дияновай оруулһан дурадхалай ёһоор модо шэрэлгэдэ 4 хүнэй орондо хоёр хүн хүдэлдэг болобо. Мүнөө үедэ республика соогоо түрүү комбинадуудай тоодо ороһон Хэжэнгын промкомбинат 1954 онойхидо орходоо 5 дахин ехэ олзо оруулдаг болоһон байна. Мүн энэ үе соо сабхи, элдэб хубсаһан 2,4 дахин ехээр оёгдодог болоо, барилгын модон 8 дахин ехээр отологдоно, извёстко 3 дахин ехээр галдагдана.

Промкомбинадай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн мебель гаргаха шэнэ цех комод, гардероб, буфет, стул гэхэ мэтые бүтээн гаргажа, Хориин, Яруунын аймагуудта, мүн аймагайнгаа хүдөө нютагуудта эльгээдэг байна. Энэ шэнэ цехын хүдэлмэришэд 1958 оной туршада 260 мянган түхэригэй элдэб зүйлэй мебель бүтээн гаргаа. Цехын уран нарин дархашуул Гомбожап Очиров, Николай Донской, Анзат Тушинов гэгшэд мэргэжэлдээ олон хүниие һургана. Эндэ бүтээгдэдэг мебель шанар һайнтай дээрэһээ наймаанда түргөөр гарадаг байна.

Комбинадай оёдолшод, сабхишал шадаал һаа, шанар һайнтай хубсаһа, сабхи оёжо гаргахые хүсэнэ. Сабхи оёгшод нүхэд Х. Васильева, С. Самсонов гэгшэд майн урда тээхи мүрысөөндэ оролсоод, эдэ үдэрнүүдтэ даалгабаряа 120 гаран процент дүүргэнэ.

Промкомбинадай хүдэлмэришэд жэлэй эхиндэ дээшэлүүлэгдэһэн уялга абахадаа, шэнэ долоон жэлэй түрүүшын жэлэй даалгабариие болзорһоонь урид декабриин 5-да дүүргэжэ, ехэ мүнгэнэй продукци түсэбһөө гадуур гаргаха гэжэ шиидэһэн байгаа. Энэ уялгаяа дүүргэхын түлөө промкомбинадай хүдэлмэришэд майн урда тээхи мүрысөөндэ улам эдэбхитэйгээр хабаадалсана.

Ч. Дарибазарон.

РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси

Москвада Кремлиин Ехэ Ордон соо РСФСР-эй Верховно Соведэй табадахи зарлалай нэгэдэхи сесси хүдэлмэрэеэ үргэлжэлүүлжэ байна. Арадай һунгаһан хүнүүд гүрэн түрын удхашанартай асуудалнуудые гүнзэгыгөөр зүбшэн хэлсэнэ. Депутадууд КПСС-эй XXI съездын табиһан шухалын шухала зорилгонуудай нэгэн болохо юрэнхы һуралсалай, дээдэ болон техническэ мэргэжэл олохо РСФСР-эй һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаха тухай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэнэ.

Апрелиин 15-най үглөөнэй заседани. Республикын Верховно Соведэй түрүүлэгшэ В. И. Прохоров түрүүлэгшээр һуужа, Мандатна комиссиин түрүүлэгшэ **А. С. Трофимовта** үгэ үгэнэ.

Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин XXI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдээр бадаруулагдаһан туйлай ехэ политическэ болон ажалай дэбжэлтын оршон байдалда РСФСР-эй Верховно Соведые һунгаха һунгалтанууд үнгэрөө гэжэ тэрэ хэлэнэ. Һунгагшад айхабтар ехэ эдэбхитэйгээр, эмхитэйгээр һунгалтада хабаадалсаа. Һунгуулиин 835 округуудаар болоһон һунгалтануудта бүхы һунгагшадай 99,96 процентнь хабаадаа. Һунгалтада хабаадаһан бүхы һунгагшадай 99,62 процентнь коммунистнууд болон партиинабэшэ хүнүүдэй эбдэршэгүй нэгэдэлэй кандидадуудай түлөө дуугаа үгэһэн байна.

Бүхы депутадууд РСФСР-эй Конституциин болон России Федерациин Верховно Соведые һунгаха тухай Дүримэй ёһоор һунгагдаа гэжэ элидхэлшэ мэдээсэнэ. Һунгагдаһан хүнүүд тушаа хэлэхэ зуураа, үгэ хэлэгшэ иигэжэ мэдүүлбэ. Депутадуудай дунда үйлэдбэри дээрэ сэхэ хүдэлдэг 379 хүдэлмэришэд, колхознигууд бии. Энэ хадаа арадай һунгаһан хүнүүдэй 45,4 процентнь болоно. Депутадуудай тоодо 277 эхэнэр тоологдоно. РСФСР-эй арадуудай эрхим түлөөлэгшэд болохо депутадууд тушаа хэлэхэдээ, нүхэр Трофимов иигэжэ мэдээсэбэ. Тэдэнэй дунда Совет гүрэнэй орден болон медальнуудаар шагнагдаһан хүнүүд олон, Советскэ Союзай 15 Герой, Социалистическэ Ажалай 61 Герой бии.

Манай орон дотор ленинскэ национальна политикын, аха дүү бүхы арадуудай хоорондо хани барисаан болон бата нэгэдэлэй хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэжэ байһаниинь Верховно Соведэй национальна составта эли тодоор харагдана. Депутадуудай дунда России Федерацида ажаһуудаг 33 үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд бии.

Мартын 1-дэ болоһон һунгалтануудта коммунистнууд болон партиинабэшэ хүнүүдэй нэгэдэлэй кандидадуудай түлөө нэгэн һаналаар дуугаа үгэһэн ушар Коммунистическэ партиин, Советскэ правительствын сэсэн мэргэн политикые бүгэдэ арадай бүримүһэн һайшаажа байһанай гэршэ, коммунизм байгуулха талаар Коммунистическэ партиин XXI съездын агууехэ хараа түсэбүүдые России Федерациин ажалшадай бэелүүлхээр бэлэн байһанай гэршэ мүн болоно гэжэ нүхэр Трофимов түгэсхэнэ.

Һунгагдаһан депутадуудай эрхэ түлөөлэлгые сесси нэгэн дуугаар зүб гэжэ тоолобо.

Энээнэй һүүлээр ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаае бэхижүүлхэ, РСФСР дотор арадай гэгээрэлые саашадань хүгжөөхэ тухай асуудалые депутадууд зүбшэн хэлсээ.

Депутат **А. С. Панкратов** (Москвагай область) үгэ хэлэнэ. Һургуулие шэнэдхэн хубилгаха талаар манай партиин хараалжа байһан хэмжээнүүд манай орон дотор коммунизм байгуулха зорилгонуудтай бүримүһэн зохилдоно гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ.

Һүүлэй хоёр жэлэй турша соо Москва шадарай городуудтахи болон хүдөөгэй олохон һургуулинуудта политехническэ һуралсал эрхилхэдэ хэрэгтэй ёһотой һайн түхеэрэлгэ бии. Хэдэ хэдэн һургуулинуудай мастерскойнуудта, жэшээнь, Ухтомско районой Капотско дунда һургуулида болон бусад һургуулинуудта һурагшад предприятинуудай түсэбөөр хараалагдаһан захилнуудые дүүргэдэг болонхой. Мүн тэдэнэр хүүгэдэй эмхи зургаануудта хэрэгтэй һургуулиин түхеэрэлгэ, хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргадаг. Нёдондо жэл дунда һургуулинуудай ахалагша классуудай 7 мянган һурагшад жолоошоной, комбайнерай, трактористын, токариин, слесариин, штукатурай мэргэжэл олоһон байна.

Трибуна дээрэ депутат **Д. Ц. Цыремпилон** (Бурядай АССР) гарана. Арадай гэгээрэлые шэнэдхэн хубилгаха тухай асуудал һаяхан КПСС-эй Бурядай областной комитедэй пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ гэжэ тэрэ хэлэбэ. Долоон жэлэй бүхы һургуулинуудые найман жэлэй болгон шэнэдхэн хубилгаха, тиихэдэ олохон дунда һургуулинуудые юрэнхы һуралсалай ажалай политехническэ дунда һургуулинууд болгон шэнэдхэн хубилгаха хэмжээ-ябуулганууд республика дотор зохёон табигданхай. Һурагшад эндэ ямар нэгэн мэргэжэл олохо юм. Мүнөө Бурят орон дотор 6 һургуулиин байшан, хамтын 3 байра баригдажа байна. Энээнһээ гадна, колхозуудай хүсөөр болон эд зөөреэр мүнөө жэлдэ 53 һургуули, хамтын 9 байра, 39 мастерской гэхэ мэтэ бодхоогдохо.

Гэбэшье зарим нютагуудай һургуулинуудта хэшээл хоёр халаанда үшөөл үнгэргэгдэһөөр. Тиимэһээ һургуулиин барилгада мүнгэ һомололгые ехэ болгохо гуйлтатайгаар России Федерациин правительствода үгэ хэлэгшэ хандаһан байна. Һургуулиин түхеэрэлгэнүүдые нютагуудтахи предприятинуудай бүтээн гаргадаг болоо һаань, дээрэ байгаа гэжэ тэрэ тоолоно.

Һурагшадые ажалай болон политехническэ бэлэдхэлтэй болгохо дүй дүршэл тухай хөөрэхэ зуураа, депутат **Л. Н. Кратирова** (Архангельска область) иигэжэ мэдээсэбэ. Областиин һургуулинууд һуралсалай 684 кабинедтэй, 475 мастерскойтой, 140 трактор болон автомашинатай. Дунда һургуулинууд промышленна предприятинуудай туһаламжаар һүүлэй хоёр жэл соо колхоз, совхозуудта 4 мянга үлүүтэй тракторист, жолоошон, токарь, слесарь, таряашад болон малшадые бэлэдхээ.

Һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаха хэрэг арадай гэгээрэлэй эмхи зургаануудай зүгһөө һургуулинуудые бүри һайнаар хүтэлбэрилдэг болохо эрилтэ табина гэжэ депутат мэдүүлбэ.

Һуралсалые аша туһатай ажал хүдэлмэритэй холбохо тушаа хэдэ хэдэн үнэтэ һанамжануудые хэлээд, депутат **С. А. Христианович** (Новосибирскын область) Сибириие һайн мэргэжэлтэй хүдэлмэрилэгшэдөөр хангаха талаар парти, правительствын абажа байһан хэмжээнүүд тухай сессидэ хабаадагшадта дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэбэ. Мүнөө үедэ Новосибирскдэ 12 дээдэ һургуули хүдэлдэг, тэндэ 30 мянга шахуу студентнэр һурадаг, тиихэдэ тэдэнэй хахадынь шахуу заочноор һурадаг. Мүнөө жэлдэ Новосибирскын университедтэ студентнүүд түрүүшынхеэ абтаха байна.

Тэрээнтэй хамта, дээдэ һургуулинуудые бэхижүүлхэ тухай, лабораторно хүдэлмэри ябуулха шэнэ байшангуудые, студентнүүдэй хамтын байрануудые бариха тухай асуудал депутат Христианович тон зүбөөр табиба. Тэрэшэлэн багшанарай салин хүлһые гуримшуулха тухай тэрэ хэлэһэн байна.

Саратов хадаа дээдэ болон дунда һургуулинуудай город гэжэ нэрлэгдэхэ ёһоороо нэрлэгдэдэг гээд, депутат **А. П. Бочкарев** (Саратовай область) үгөө эхилнэ. Эндэхи хүбүүд, басагад 50 гаран мэргэжэл олодог юм. Һургуулиие шэнэдхэн хубилгаха хэрэгтэ Саратовай совнархоз горьтойхон туһаламжа үзүүлнэ. Тэрэ хадаа үйлэдбэриһөө һамжангүй һурадаг нэгэдэхи курсын студентнүүдтэ промышленна предприяти болон барилганууд дээрэ жэл бүри мянга гаран хүдэлмэриин газар үгэхэ гэжэ шиидээ.

Һургуулинуудые шэнэдхэн хубилгаха тухай хуули үндэһэн һургуулинуудта бүримүһэн таатай зохид байна гэжэ депутат **Ф. Х. Мустафина** (Башкирай АССР) хэлэбэ. Мүнөө үедэ республика доторнай 8 дээдэ һургуули, тэрэ тоодо университет, научно-шэнжэлэлгын 20 гаран институт, СССР-эй Наукануудай академиин филиал, юрэнхы һуралсалай таба мянга шахуу һургуулинууд хүдэлдэг, тэндэ хахад миллион шахуу һурагшад һурадаг байна. Башкирта ойрын 3—4 жэлнүүдтэ хүдөөгэй бүхы һургуулинуудые нэгэ халаанай хэшээлдэ оруулха гэжэ шиидэгдэнхэй.

Депутат **А. С. Бирюков** (Примориин хизаар) үгэ абана. Хизаарай партийна организаци, советскэ органууд болон комсомолой организацинууд һурагшадые олониитэдэ аша туһатай ажал хүдэлмэридэ хабаадуулха, һуралсалай-үйлэдбэриин түхеэрэлгэ байгуулха, хизаарай олон һалбаритай ажахыда хэрэгтэй хүдэлмэрилэгшэдые бэлэдхэхэ талаар ехэхэн хүдэлмэри ябуулна гэжэ тэрэ хэлэбэ.

Ажабайдалтай һургуулиин холбоо барисаае бэхижүүлхэ, РСФСР дотор арадай гэгээрэлые саашадань хүгжөөхэ тухай элидхэлнүүд тушаа мүн лэ депутадууд **К. Ф. Чачин** (Рязаниин область), **Ф. Д. Воронов** (Челябинска область), КПСС-эй РСФСР-тэхи ЦК-гэй наукын, һургуулиин болон культурын таһагые даагша **Н. Д. Кузьмин** үгэ хэлэһэн байна.

Һүүлээрнь правительствын эрхэ түлөөлэлгын дүүрэһэн тухай РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ депутат Д. С. Полянскиин мэдүүлгэ Верховно Соведэй үзэмжэдэ табигдаба. Верховно Совет энэ мэдүүлгыень хүлеэн абажа, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй ажал-ябуулгые һайшааха, РСФСР-эй правительствын состав тухай дурадхал оруулхыень Д. С. Полянскида даалгаха гэһэн тогтоол абаба. РСФСР-эй Верховно Совет шэнэ правительствын баталагдатар өөрынгөө ажал-ябуулгые үргэлжэлүүлхыень Министрнүүдэй Соведэй урдын составта даалгаба.

РСФСР-эй Верховно Соведэй сесси апрелиин 16-да хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ.

(ТАСС).

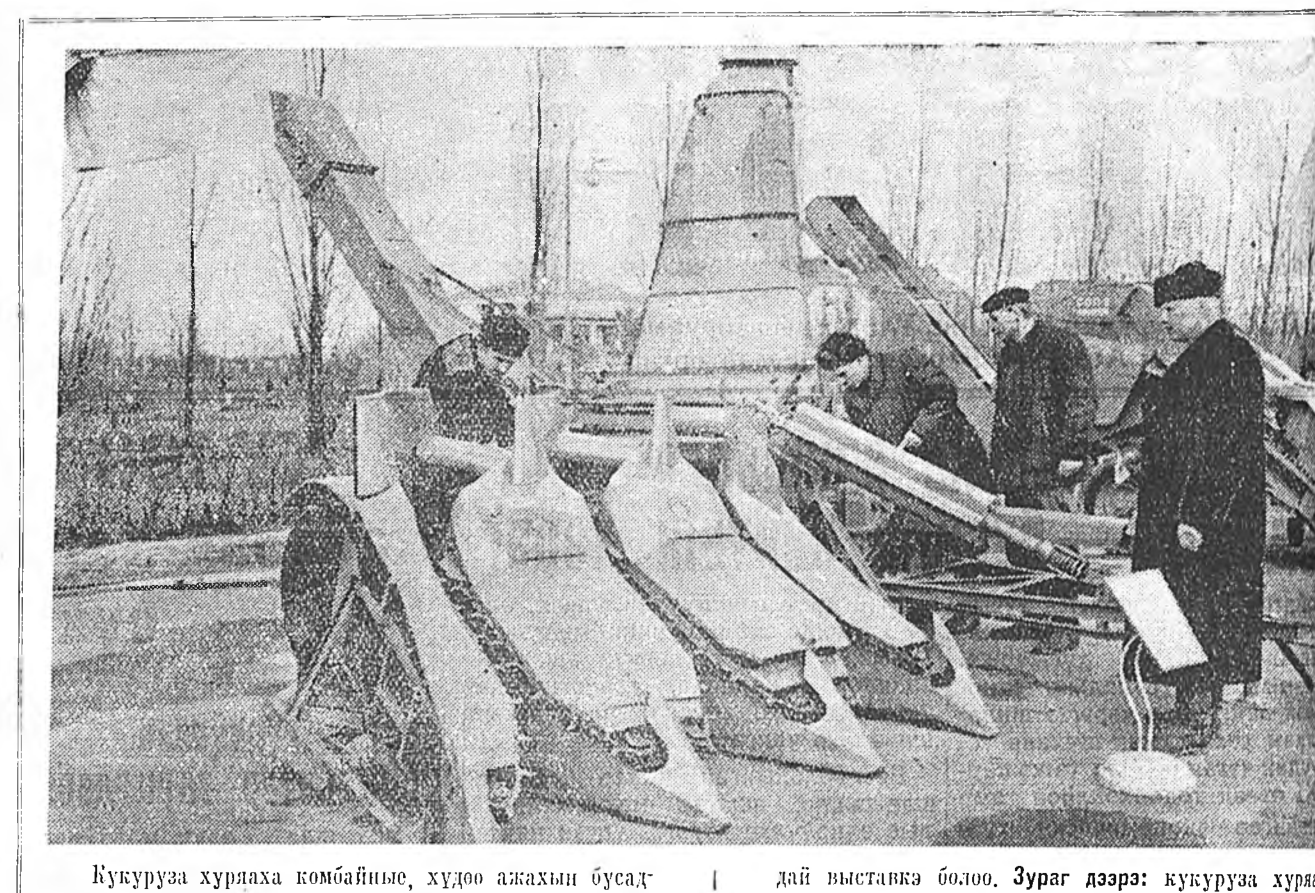

Кукуруза хуряаха комбайные, хүдөө ажахын бусадшье машинануудые советскэ конструкторнууд зохёоно. Һаяхан Киев городто хүдөө ажахын шэнэ машинануудай выставкэ болоо. **Зураг дээрэ:** кукуруза хуряаха «ККСБ-3» гэжэ шэнэ комбайн.

ТАСС-эй фотохронико.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

Ойлгууламжын хүдэлмэриие партбюро иигэжэ хүтэлнэ

Түүхэтэ долоон жэл соо, тэрэнэй түрүүшын жэл—1959 ондо колхозоймнай ажахы нилээд урагшаа хүгжэжэ, ниитын малай ашаг шэмэ эрид дээшэлхэ юм. Жэшээнь, байгша ондо 1835 центнер мяхан абтаха, тахяа шубуунай 72000 үндэгэн суглуулагдаха байна. Тиихэдэ нютагай үүлтэрэй үнеэн бүриһөө 1600 литр һү һааха зорилго табигданхай.

Эды ехэ зорилго урдаа табяад байхадаа, манай партийна эхин организаци КПСС-эй XXI съездын тогтоолнуудай гүнзэгы удхашанарые колхознигуудта үшөөл һайнаар тайлбарилан ойлгуулхые хүсэнэ. Тиимэ дээрэһээ партийна бюро урдань колхознигуудай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулжа, һайн дүй дүршэлтэй болоһон хүндэтэй нүхэдые агитаторнуудаар томилһон байна. Манай колхозой комплексно 5 бригадануудта хамта 20 агитатор хүдэлнэ. Тэдэнэй дунда хүдөө ажахын 5 мэргэжэлтэд бии, бусадынь багшанар, колхозой хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд болоно.

Партийна бюро агитатор бүхэнэй хүдэлмэриие хододоо шалгажа, тэдэндэ дары сагтань хэрэгтэй туһаламжа үзүүлхые оролдоно. Түсэбэй ёһоор һара бүри 1—2 дахин агитаторнуудай семинар гү, үгышье һаа зүблөөн болодог байна. Семинарнууд дээрээ олон янзын темээр лекци уншадаг, агитаторнуудай хүдэлмэриин дүй дүршэл зүбшэн хэлсэдэг байнабди.

Иигэжэ үдэр бүри хүтэлбэрилжэ байхадамнай, манай агитаторнууд, тусхайлбал, нүхэд Хартаев, Чебунина, Манжиханов, Арсаланов, Балдошкин гэгшэд хүдэлмэреэ эрид һайжаруулаа. Тэдэнэр даалгагдаһан айлнуудтаа арбан хоног бүри хоёр дахин ошожо, һонирхолтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг, газетэ, ном уншадаг һайн заншалтай болонхой.

Тэрэшэлэн лекционно хүдэлмэри нилээд һайжаржа, колхозой урда табигдаһан ажахын-политическэ зорилгонуудтай нягта холбоотойгоор эмхидхэгдэдэг болоо.

Лекторнүүдээр теоретическэ талаараа һайн бэлэдхэлтэй нүхэдүүд томилогдоо. Тэдэнэй дунда колхозой зоотехник А. Бутуханов, Шимкын дунда һургуулиин директор П. Манжиханов гэгшэд һүүлэй үедэ колхознигуудта тус бүридөө 4—5 лекцинүүдые уншаа. Лекци, элидхэлнүүдые гансал колхозой клуб соо бэшэ, мүн комплексно бригаднуудайнгаа малай холын фермэ, гүүртэнүүдээр уншуулнабди. Гэбэшье энэ хүдэлмэридэмнай дутагдалнууд үшөөл байһаар. Нэн түрүүн, мүнөөнэй уласхоорондын ажабайдал тухай лекци уншагданагүй. Мүн заримдаа хараалагдаһан бэлзортоо лекци болонгүй үнгэрхэ ушаршье бии. Эдэ мэтын дутагдалнуудые ойрын сагта усадхаха ёһотойбди.

Харуулан ойлгуулха агитаци нилээд һайнаар хэгдэдэг болоо. Олон диаграмма, плакадууд, лозунгнууд бэшэгдэжэ, хүнэй хараха газарнуудаар хадагданхай. Тиихэдэ фанерно хабтагайнууд дээрэ республика, аймаг дотор табигдаһан ажахын зорилгонууд харуулагдажа бэшэгдээд, малай фермэ, гүүртэ болон үйлэдбэриин бусад газараар үлгэгдэнэ.

Партиин съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые колхознигуудта ойлгуулха тушаа нилээд хүдэлмэри хэгдэбэшье, манай партийна бюрогой ажал хүдэлмэридэ дутагдалнууд үшөөл бии. Тэдэнээ түргөөр усадхажа, ойлгууламжын хүдэлмэриие бүри һайнаар ябуулха гээшэ манай шухала зорилго болоно.

С. Цыдеев,
Түнхэнэй аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой эхин парторганизациин секретарь.

Кабанскын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз кукуруза тариха газартаа га бүриин 30 тонноһоо бага бэшэ шэбхэ гаргаха түсэбтэй аад, мүнөө оройдоо 4—4 тонно гаргаад байна. Харин тиихэдэ колхозой түрүүлэгшэ агроном нүхэр Квасниковай өөрынь хүтэлбэрилдэг звеногойхид миил 3—3 тонно гаргаад байнхай.

КУКУРУЗЫН ЗАХЯА:

— Шэбхэ газартаа шэнгээнгүй,
Шииг нойтоор дэбтээнгүй,
Хаһа сагтам тарингүй,
Харууһа һайнаар хангангүй

Һамайе үргуулжа шадахагүйш,
Һабшаһа, буурсаг абахагүйш!
Захяаем хадуужа аба,
Залхууржа хэбтэхээ боли!

Зурагынь Ф. Балдаевай,
Үгэнь **Ш. Нимбуевай.**

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ГЕРОЙ

Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргын бии болгогдоһонһоо хойшо 25 жэлэй ойдо

«Эрэлхэг баатаршалга харуулжа, ганса гансаараа гү, али олооро гүрэнэй урда габьяа байгуулан, онсо шалгарһанай түлөө эгээн дээдэ тэмдэг болгон, Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгодог бэлохо» гэжэ СССР-эй ЦИК-гэй Түрүүлэгшэ М. И. Калининай гараа табижа баталһан, ССР Союзай Центральна Гүйсэдхэхэ Комитедэй 1934 оной апрелиин 16-най тогтоол дотор хэлэгдэнэ.

Энэ үедэ «Челюскин» гэжэ судна Чукотско далайн мүльһэнэй дунда доошоо шэнгээд, экспедицидэ хабаадагшад болон судныи команда мүльһэн дээрэ үлэһэн байгаа. Тэдээниие абархын тулада В. В. Куйбышев түрүүлэгшэтэй правительственна комисси байгуулагдаһан юм. Тиин аршалан абарха ехэ ябуулга хэгдэжэ, тэрээндэ суднанууд, самолёдууд, механизированнэ транспорт хабаадаа һэн.

Летчигууд А. Ляпидевский, С. А. Леваневский, В. С. Молоков, Н. П. Каманин, М. Т. Слепнев, М. В. Водопьянов, И. В. Доронин гэгшэд шэн баатаршалга, сусаршагүй эрэлхэг зориг харуулһан байна. 1934 оной апрелиин 20-до СССР-эй ЦИК тэдэнэртэ Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгоо һэн. Эдэнэр Советскэ Союзай түрүүшын Геройнууд болоно.

Советскэ полярнигууд СССР-эй тугые хойто полюс дээрэ мандуулжа, Арктикын зүрхые эзэмшэһэн байна. Энэ экспедицидэ хабаадаһан найман хүндэ—экспедициин начальник О. Ю. Шмидт, флагштурман И. Т. Спирин, экспедициин начальнигай орлогшо М. И. Шевелев, «Северный полюс» станциин начальник И. Д. Папанин, лётчигууд А. Д. Алексеев, И. П. Мазурук, П. Г. Головин, М. С. Бабушкин гэгшэдтэ Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо бэлэй.

Урадхуул мүльһэн дээрэ байгуулагдаһан «Северный полюс» гэжэ станциин хойноһоо советскэ хүнүүд тон ехэ анхаралтайгаар хаража байгаа. Тэндэ ажаллаһан И. Д. Папанин, П. П. Ширшов, Э. Т. Кренкель, Е. К. Федоров гэгшэд cooһoo һүүлшынь гурбанда Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдэһон байна. Хойто океанай, Гренландска далайн мүльһэн соо 812 үдэр урдаһан «Георгий Седов» гэжэ судна дээрэ ябагшадай баатаршалга мүн лэ иимэ үндэр нэрэ зэргээр тэмдэглэгдээ һэн.

В. П. Чкалов, Г. Ф. Байдуков, А. В. Беляков гэгшэд Москва——Хойто мүльһэтэ океан—Камчатка—Николаевск-на-Амуре гэһэн шэглэлээр, удаань хойто полюс дээгүүр США хүрэтэр ниидэһэн байна. Удаань М. М. Громов, А. В. Юмашев, С. А. Данилин гэгшэд Хойто полюс дээгүүр Америка ниидэжэ ошоо бэлэй. Тэдэнэр бултадаа дээдэ нэрэ зэргэдэ хүртөө. Москваһаа Дальна Восток хүрэтэр зуурандаа буунгүй ниидэн ошожо, гайхамшагта эрэлхэг зориг харуулһан В. С. Гризодубова, П. Д. Осипенко, М. М. Раскова гэгшэд эхэнэрнүүд cooһoo түрүүлэн Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртөө һэн.

Эсэгэ эроноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ тоо томшогүй олон хүнүүд шэн баатаршалга харуулжа, Советскэ Союзай Геройнуудай бүлэ олон мянгаад хүнүүдээр нэмээгдээ бэлэй. Тэдэниие тооложо заха үзүүртэнь гарахын аргагүй.

Хорин табан жэлэй турша соо манай арадай 12172 хүбүүд, басагадта Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо. «Алтан Одон» гэжэ медаляар 110 хүн хоёрдохёо шагнагдаа. Советскэ Союзай хоёр дахин Герой бологшодой тоодо. Советскэ Союзай маршалнууд А. М. Василевский, И. С. Конев, К. К. Рокоссовский болон бусад оролсоно. Партизанска соединенинүүдэй командирнууд С. А. Ковпак, А. Ф. Федоров гэгшэд Советскэ Союзай хоёр дахин Геройнууд болонхой. Авиациин генерал-майорнууд А. И. Покрышкин, И. Н. Кожедуб гэгшэд Советскэ Союзай гурба дахин Геройнууд болоһон байна.

Немецкэ булимтарагшадта эсэргүү дайнай үедэ шэн габьяа байгуулһанай түлөө Чехословакиин дүрбэн, Польшын гурбан, Франциин дүрбэн эрхэтэндэ Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэ олгогдонхой.

В. Лукьянов.

Буряат оронойнгоо баялигые барандаа бэдэрэлсэе!

> *„...Газарай баялигые шэнжэлхэ хүдэлмэриин ниитэ хэмжээе 67 процентээр дээшэлүүлхэ"*
> (СССР-эй арадай ажахые 1959—1965 онуудта хүгжөөхэ даабарита тоонуудһаа)

Шадал соогоо туһалалсахаб

[illegible] шадарай [illegible], Курум[illegible] һайхан [illegible]удта байгаа[illegible] баялиг элбэг [illegible] Эндэхи бул[illegible] алтан, омо[illegible]ансашье ма[illegible] орондо бэшэ, [illegible] бүхы дэлхэй[illegible] [illegible]суутай болон[illegible]

[illegible] орон ню[illegible]таа тала дай[illegible] тайга соо [illegible]50 шахуу жэл [illegible]гнаха зуураа, [illegible] зүйлэй ангуу[illegible]айса бариһан [illegible]. Агнажа [illegible] үедөө янза [illegible] шулуунуул[illegible]шарагша һэм. [illegible] урда сагта [illegible] энээгүүр алта мүнгэ бэдэрһэн мүр сараа байдаг. Арбаад жэлэй саана агнажа ябатараа нэгэтэ Яранга гэжэ жалга соо һонирхолтой зэмсэгүүдтэй ушараа һэм. Тэдэ зэмсэгүүдээр 70—80 жэлэй саада тээ алта угааһан байна гэжэ тодорхойлогдоо.

Хэды ехэ баялигтай манай аймаг мүнөө хүрэтэр хүсэд һайнаар шэнжэлэгдээгүй байһаар. Энэ жэлһээ эхилжэ республикымнай газар дайдын ашагта малтамалнууд үргэн ниитэ арад зоной хабаадалгатайгаар шэнжэлэгдэхэнь гэжэ дуулахадаа ехэтэ баясабаб. Энэ гүрэн түрын удхашанартай хэрэгтэ энээнһээ хойшо гансашье геологуудые бэшэ, харин бүхы олониитые хабаадуулха гээшэ тон зүб байна. Геологическа аяншалгада хабаадаха хүнүүд манай аймагташье олон байна. Хэрбээ манай эндэ геологическа аяншалагшадай ер[illegible]нь, шадал зэргээрээ туһалха, харгы заажа үгэхэ хүсэлэнтэйб.

И. Цивилев,
Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ангуушан
Баргажан.

Аяншалгада гаралсахабди

[illegible] жэлнүүдтэ манай һургуу[illegible] һурагшад зунайнгаа амарал[illegible]дэ республикынгаа үзэсхэ[illegible]айхан газарнуудаар ябажа, [illegible] зүйлэй ургамалнуудтай, ан [illegible]тай танилсагша һэн. Һураг[illegible] байгаалиингаа баялигуудые [illegible]хэ зуураа, зунайнгаа ама[illegible] хүхюун сэнгэлигээр үнгэр[illegible] бэеынгээ шадал тамирые [illegible]руулдаг байгаа.

[illegible]агша классай һурагшад [illegible] эрьеэр, Баргажан нюта[illegible] нэгэнтэ бэшэ аяншалхадаа, [illegible]алай зүйлнүүдые, ан амита[illegible] һургуулида, олоор асарагша [illegible] Тэдэнь һуралсалай үедэ һураг[illegible] ехэ туһатай байгаа.

[illegible]истска аяншалгын һүүлээр [illegible] жэл бүри слёдой болоходо, [illegible] һургуулиинхид нэгэнтэ бэшэ һууринуудые эзэлһэн юм. Үнгэрэгшэ 1958 ондошье манай һургуули городой һургуулинуудай дунда туристска аяншалгаар нэгэдэхи һуури эзэлжэ, үнэтэ шангуудта хүртөө. Шан болгон абтаһан кубогууд, «Киев» гэжэ фотоаппарат, дурам гэхэ мэтэ үнэтэ бэлэгүүд һургуулидамнай бии.

Энэ жэлһээ эхилжэ олониитын хабаадалгатайгаар геологическа аяншалга эхилхэнь гэжэ дуулахадаа, бидэнэр ехээр баясабабди. Манай һургуулиин һурагшад энэ жэлдэ геологическа аяншалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, ашагта малтамалнуудые бэдэрэлсэхэ хүсэлэнтэй.

Улан-Удын 1-дэхи дунда һургуулиин 9-дэхи классай һурагшад: Наташа **Языкова,** Людмила **Баташева,** Виталий **Цинкер,** Василий **Вишняков.**

[З]УРАГ ДЭЭРЭ: Улан-Удын 4-дэхи һургуулиин 9-дэхи классай һурагшад энэ [illegible] геологическа аяншалгада гараха тухай түсэбөө зүбшэн хэлсэжэ байна.

КПСС-эй ОБКОМДО

Республика дотор геологическа аяншалга эмхидхэхэ тухай

Промышленностиие түүхэй эдээр хангахын тула республикынгаа байгаалиин баялигые шэнжэлхэ, энэ хэрэгтэ үргэн ниитэ ажалшадые хабаадуулха асуудалай шухала байһые хараадаа абажа, КПСС-эй обком иигэжэ тогтооб о.

1959 оной зун залуушуулай хабаадалгатайгаар геологическа аяншалга хэхэ гэһэн областной комсомолой организациин үүсхэлые һайшаан дэмжэхэ.

Геологическа аяншалгые хүтэлбэрилхын тула республикын штаб эмхидхэхэ. Штабай түрүүлэгшээр КПСС-эй обкомой секретарь нүхэр Магуновые баталха. 1959 оной туршада геологическа аяншалга үнгэргэхэ түсэб зохёон баталхыень штабые уялгалха.

Аяншалгада гараха отрядуудые шухала хэрэгтэй методическа, техническэ дүрим заабаринуудаар хангахыень, геологическа аяншалгын зорилготой, ашагта малтамалнуудые ямар аргаар бэдэржэ олохо тухай арга методуудтэй үргэн ниитэ арад зониие һайса танилсуулхыень Бурядай геологическа управлениие уялгалха. Отрядуудые хэрэгтэй бүхы приборнуудаар, зэр зэмсэгээр хангаха.

Залуушуулые, арад зониие геологическа аяншалгада эдэбхитэйгээр хабаадуулхыень, амаралтадаа гарагшадые, һурагшад болон студентнүүдые туристическэ бүлэгүүдтэ хабаадуулхыень, лагерьнуудта амаржа байһан пионернүүдые элсүүлхыень ВЛКСМ-эй обкомые, Облпрофсоведые, Гэгээрэлэй министерствые, ажалай резервнүүдэй республиканска управлениие уялгалха.

Аяншалга үнгэргэхэ районно штабуудые байгуулхыень, аяншалха замуудые геологическа партинуудтай сугтаа зохёожо, районой х[illegible] зониие аяншалгада эдэб[illegible]ийгээр хабаадуулхыень Ула[illegible] Үдын горкомые, КПСС-эй райкомуудые уялгалха.

Геологическа аяншалгада хэр зэргээр бэлэдхэгдэжэ байһан тухай, аяншалгын ямараар үнгэржэ байһан тухай дэлгэрэнгыгээр харуулхыень, республикын түрүү геологуудай, партийна, профсоюзна, комсомолой хүдэлмэрилэгшэдэй, геологическа аяншалгада хабаадагшадай ста[illegible]ьянуудые газетэнүүдтэ гаргахыень, радиогоор дамжуулхыень «Правда Бурятии», «Бурят үнэн», «Молодежь Бурятии» газетэнүүдэй редакцинуудые, радиокомитедые КПСС-эй обком уялгалаа.

Бурядай АССР-эй бүхы комсомолшуудта, пионернүүд болон һурагшадта, бүхы залуушуулда хандаһан ХАНДАЛГА

Хүндэтэ үетэн нүхэд, хүндэтэ ханинар!

Коммунизмын байгуулагдажа байһан гайхамшагта саг үедэ ажаһуужа байнабди. Хэдэн зуун жэлэйшье үнгэрөөд байхада коммунизм байгуулалсахын түлөө эсэхэ сусахые мэдэнгүйгөөр тэмсэгшэдэй хэһэн һайн һайхан хэрэгүүдые хүнүүд ехээр хүндэлэн һанажа ябаха. Коммунизм байгуулагшадай съезд гэжэ нэрлэгдэһэн Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин түүхэтэ XXI съезд үргэн ниитэ ажалшадай зориг бадаруулха дардам харгы нээжэ үгэбэ. Советскэ Союзай Коммунистическэ партиин илалта түгэс хэрэгүүдые найдамтайгаар бэелүүлдэг Ленинскэ комсомол бүхы совет арадтаяа сугтаа ябалсана.

Хүндэтэ нүхэд! Шэнэ долоон жэлэй туршада ороной Зүүн зүгэй районуудые илангаяа түргөөр хүгжөөхэ зорилго КПСС-эй XXI съездын шиидхэбэринүүд дотор хараалагданхай. Тиимэһээ баян дэлгэр газар дайдынгаа шэнэ шэнэ ашагта малтамалнуудые элирүүлхэ шухала байна. Энэ зорилгые бэелүүлхын тула гансашье геологууд, геологическа партинууд бэшэ, харин манай бүхы ажалшад хабаадалсаха зэргэтэй.

Эгээл имэһээ залуу хүн бүхэн түрэл хизаар ороноо шэнжэлжэ, ашагта малтамалнуудые бэдэрхэ юрын аргатай танилсаха, геологическа эрдэм мэргэжэл шудалха уялгатай. Энээнтэй дашарамдуулан, ВЛКСМ-эй обком Бурядай геологическа управленитэй хамта республикын залуушуулда хандаха зуураа, үнэтэ ашагта малтамалнууд болохо нүүрһэ, үнгэтэ, шухаг металлнуудые, слюда, барилгын материалнуудые, мүн байгаалиин бусадшье баялигые бэдэрхын тула геологическа аяншалгада гаралсахыень тэдэнэрые уряална. Энэ аяншалгада хүн бүхэн хабаадалсаха эрхэтэй. Энэ аяншалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсахыетнай таанад хүбүүд, басагадые ВЛКСМ-эй обком уряална. Элирүүлэгдээгүй ашагта малтамалнуудай нюуса бүхэниие хёрхо нюдөөрөө уудалан олыт!

Геологическа аяншалгада гараһан хүбүүд, басагад бүхэн Сибирь оронойнгоо баян хизаарые һайнаар шэнжэлжэ, амаралтынгаа үедэ гоё һайхан газарнуудаар ябаха зуураа, аяншалгада ябаха дүй дүршэлтэй танилсаха юм.

Промышленностиин, транспортын предприятинууд болон барилганuудта, колхоз, совхозуудта, мүн дээдэ, дунда һургуулинуудта геологическа отрядуудые байгуулжа, аяншалгынгаа зам тодорхойлоод, ашагта малтамалнуудые бэдэрэлсэхэеэ гарая!

Гоё һайхан аяншалгада ябажа, түрэл хизаарайнгаа байгаалиин баялигые бэдэрэлсыт, хүндэтэ нүхэд!

ВЛКСМ-эй БУРЯДАЙ ОБКОМ.

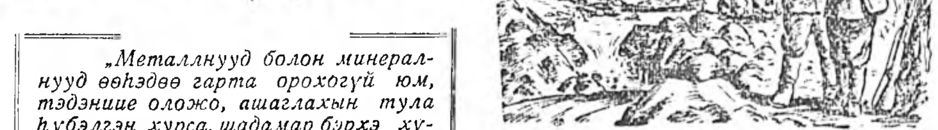

> *„Металлнууд болон минералнууд өөһэдөө гарта орохогүй юм, тэдэниие оложо, ашаглахын тула һүбэлгэн хурса, шадамар бэрхэ хүнүүд хэрэгтэй".* М. В. ЛОМОНОСОВ.

Геологой зүбшэл

Эдир залуу аяншалагшад, хизаар ороноо шэнжэлэгшэд!

Хабарай урин дулаан саг ерэбэ. Ашагта малтамалнуудые бэдэрхэеэ гараха сагнай дүтэлжэ байна. Таанад энэ жэл юрын аяншалгада гаража, хизаар ороноо шэнжэлхэ бэшэ, харин ашагта малтамалнуудые бэдэрэлсэжэ, геологуудта ехэ туһа хүргэхэ байнат. Тиимэһээ таанад энэ жэлдэ аяншалгада гарахадаа тусхай зэр зэмсэгүүдые абажа гараха болонот.

Геологическа аяншалгада гараһан хүн бүхэн түбхын түрүүндэ геологой юрын алха аба[illegible]ха зэргэтэй. Геологто шухала хэрэгтэй болодог иимэ алхын барюулынь юрын алхаһаа нилээд ута байха зэргэтэй. Яахадааб гэхэдэ, ута барюултай алха замдатнай тулгуур боложо үгэхэ байна.

Аяншалгада гарагшад бэедээ заатагүй компас абалсаха зэргэтэй. Компасгүй һаа, тайга соо төөрижэ болохо юм. Нюргандаа үргэлхэ сумка соогоо нэгэ, хоёр үдэрэй эдеэ хоол, сай шанаха котел, кружка абалсаха шухала. Заримдаа олоһон һонирхолтой зүйлнүүдээ сумка соогоо хэжэ ябахат. Үргэбшынтнай уялаань дэн богони байха ёһогүй. Хэрбээ дэн богони байбал, сээжыетнай барижа, амилхадатнай хүндэ байха бшуу.

Хараһан үзэһэн юумэнүүдээ бэшэжэ ябахын тула зузаанша г юрын тетрадь, хоёр карандаш (хара, химическэ), резинэ, тэмдэгтэй шугам, хутага, лейкопластырь, юумые томо болгодог шэл гэхэ мэтые сумка соогоо абаха шухала. Бэдэржэ олоһон шулуунуудтаа тэмдэг табихын тула химическэ карандаш, пластырь хэрэгтэй болохо. Тушаан боложо гар хүлөө адаһан ушарташье пластырь хэрэглэгдэдэг юм.

Хара карандашаар элдэб юумэ тэмдэглэхэдэ, уһа бороондо орохо доо гарасагүй байдаг. Элдэб юумэ зурахын тула шугам, резинэ хэрэглэгдэдэг. Юумые томо болгожо харадаг шэлээр элдэб шулуунуудые харахада таатай зохид юм. Хэрбээ фотоаппарадтай һаа, заатагүй абалсажа гарагты.

Замдаа ямар нэгэн шалтагаанаар лагерьһаа таһаржа, хээрэ хонохо доо болохот. Тиимэһээ замдаа заатагүй зуруул, хүһанай хуурай үйһа абалсажа ябахада һайн. Зуруулаа уһа бороондо нэбтэрхэгүй нарин клеёнко соо гү, али резинэ соо орёожо, сумка соогоо хэхэ шухала. Хэрбээ зуруулаа иигэжэ хадагалжа ябаа һаа, ямаршье уһа бороотой сагта ой соо гал түлижэ дулаасажа болохо юм.

Аяншалгада гарагшад бүтүү шэрэнги, ой тайга соогуур ябаха, эгсэ үндэр хабсагай өөдэ гараха, түргэн урасхалта хадын гол горхонуудые гаталха болоно. Тиимэһээ аяншалгада гараһан залуу хүбүүд, басагад эгээл эндэ солбон бушуугаа, хүсэ шадалаа харуулха байна. Энээниие хараада абажа, геологическа аяншалгада гараһан хүнүүд таатай зохид, бүхэ резинэ улатай ботинка үмдэхэ зэргэтэй. Иимэ улатай гутал бороо хурада ороходоо хангиржа һал[illegible]даггүй юм. Бүхэ бүдөөр оёгдоһон үмдэ абалсаха шухала. Үмдэнэйтнай түрии нариншаг байха ёһотой. Яахадааб гэхэдэ, хальхагар түриитэй үмдэн гэшүүһэндэ шагталдажа болохо бшуу. Мүн лэ бүхэ бүдөөр оёгдоһон хүүртиг, зүү, ни[illegible]дхэ абаха шухала.

Отряд болон нэгэдэжэ хэдэн үдэрөөр гараха болоо һаа, палатка, орожо унтаха мэшээг (үгышье һаа одеяла), фуфайка, эдеэ хоол шанаха амһарта, һүхэ, хоёр паар дотор хубсаһа, эдеэ хоол, мылэ, шүдэ угааха порошок, полотенцэ абаха хэрэгтэй. Элдэб эмтэй заахан аптечкэ абалсахат.

Хүндэтэ нүхэд! Хэрбээ таанад аяншалгадаа эмхитэй һайнаар бэлэдхээ һаа һонирхолтойгоор замда ябаха байнат.

Ю. Бажин,
геолог.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Бурядай геологическа управлениин хүдэлмэрилэгшэд Турка голые гаталжа ябана.

[Ү]ГЭДӨӨРЭН ХАБААДАЯ!

[illegible] долоон жэлэй туршада оро[illegible] районуудые хүгжөөхэ [illegible]лда партиин XXI съезд илан[illegible]хэ анхарал хандуулһан бай[illegible] Тиимэһээ эдэ районуудта [illegible]шленностиин элдэб һалбари[illegible] түргөөр хүгжөөхын тула [illegible] малтамалнуудай шэнэ шэнэ [illegible]нуудые элирүүлхэ шухала. [illegible]дай совнархозой промыш[illegible] предприятинуудые түүхэй [illegible]үсэд хангахын тула Бурядай [illegible]ческа управлениин хүдэлмэ[illegible]эдшье энэ долоон жэлэй [illegible] харюусалгатай уялга [illegible] зэргэтэй. 1957 оной һүүл [illegible] геологуудай организацинуу[illegible]гэдэжэ, Бурядай нэгэн ниитэ [illegible]ческа управлениин тогтоһо[illegible]ааар, республикын геологууд [illegible] туршада ашагта малта[illegible]дые хараалагдаһан түсэбэй [illegible] шэнжэлээ.

[illegible]огическа управлениин хүдэл[illegible]гшэд республикын газар дээ[illegible] ашагта малтамалнуудые үргэн [illegible]атайгаар шэнжэлнэ. Жэ[illegible] 1958 оной туршада флюо[illegible] молибден, алтан, холисогүй сэ[illegible] извёстко, шулуу нүүрһэн, алю[illegible] бусадшье шухала малта[illegible]д олдоо.

[illegible]та малтамалнуудай бэдэрэг[illegible] үргэлжэлбэшье, ашаглалгада [illegible] уурхайнууд үшөөл үсөөн [illegible]. Республикын газарай [illegible] ехэхэн хубинь шэнжэлэгдээ[illegible] юм. Шэнжэлгын түсэб [illegible] ехээр хэрэглэгдэдэг [illegible]00 масштабай карта зохёо[illegible] республикын газарай 24 [illegible] буулгагдаа. 1.50.000 [illegible] карта зохёохын тула [illegible] газарай оройдоол 3 процентнь буулгагданхай. Тиимэһээ республикын геологическа управлени 1957 онһоо эхилжэ тусхай карта зохёодог болоһон юм. Урдань шэнжэлэгдэн абтаһан бүхы мэдээсэлнүүд тэрэ картада тэмдэглэгдэдэг болоо.

Республикын газар дээрэ шэнжэлгэ хэгдэһэнэй ашаар элдэб зүлэй ашагта малтамалнуудай 450 шахуу уурхай олдоо. Тэдэ уурхайнуудай 388-иинь үнгэтэ металлнуудтай юм. Молибден, вольфрам, алюмини, алтан, никель, нүүрһэн, асбест, извёстко гэхэ мэтэ үнэтэ малтамалнууд олон газарта олдоһон байна. Эдэ малтамалнууд саашадаашье олдохо байна. Гадна республикымнай газар дээрэ элдэб зүйлэй барилгын материал хэмжээлэшэгүй ехэ бии. Тэдээн сооһоо перлит гэжэ тон үнэтэй зүйл олдоо.

Бурядай геологическа управлени энэ зунай үедэ малтамалнуудые бэдэрхэ тушаа ехэ ажал хэхээр бэлэдхэжэ байна. Энэ жэлдэ республикымнай газар дээрэ геологическа 130 парти хүдэлхэ юм.

Хизаар оронойнгоо байгаалиин баялигые шэнжэлхэ асуудалай шухала байһые хараадаа абажа, энээн тушаа ВЛКСМ-эй обкомой гаргаһан үүсхэлые Бурядай геологическа управлени һайшаан дэмжээд, 1959 онһоо эхилжэ үргэн ниитэ арад зонтой сугтаа геологическа аяншалгануудые эмхидхэхэ гэжэ шиидэбэ.

Ашагта малтамалнуудые бэдэрхэ асуудалые хүтэлбэрилхын тула КПСС-эй Бурядай обкомой бюрогой тогтоолоор Улан-Удэ городто республиканска штаб байгуулагдаа. Республиканска штабай түрүүшын заседани һаяшаг апрелиин 8-да боложо, тэндэ геологическа аяншалгануудые эмхидхэхэ хэмжээ-ябуулганууд хараалагдаа. Аймагуудта геологическа аяншалгануудые хүтэлбэрилхын тула аймагай центрнүүдтэ штабуудые байгуулха, аяншалгада гарагшадта хэрэглэгдэхэ бишыхан номуудые олоор хэблэхэ, республикын геологическа управлениин хүдэлмэрилэгшэдэй хүсөөр бүхы предприяти, һургуулинуудта, тусхай дунда һургуулинуудта элидхэл, лекци, хөөрэлдөө үнгэргэхэ, аяншалгада ябаха туристнуудай бүлэгүүдые, һургуулинуудта «Эдир геологой» кружогуудые эмхидхэхэ тухай шиидхэбэри баталан абтаа. Республикын ниитын организацинуудые геологическа аяншалгада эдэбхитэйгээр хабаадуулха тушаа бусадшье хэмжээ-ябуулганууд заседани дээрэ хараалагдаа.

Аяншалгада хабаадагшадта методическа, техническэ туһаламжа үзүүлхын тула Бурядай геологическа управлениин дэргэдэ эмхидхэлэй комитет байгуулагдаа. Геологическа аяншалга тушаа асуудалаар управлениин хэһэн бүхы хүдэлмэриие энэ комитет согсолжо байха юм.

Геологическа аяншалгануудай эхилхэдэ ашагта малтамалнуудые бэдэрэгшэд республикын бүхы аймагуудаар ябаха болоно. Элдэб зүйлэй малтамалнуудаар элбэг Зүүн Саянай хадануудта алтан, молибден, туулган, асбест, фосфорит, апатит гэхэ мэтэ малтамалнууд бии гэжэ багсаагдана. Байгалай урда эрьеэр, республикын урда захаар оршодог Закаменай, Кабанскын, Кяхтын, Зэдын, Мухаршэбэрэй, Бичурын аймагуудта янза бүриин ашагта малтамалнууд: молибден, вольфрам, алюмини, алтан, ртуть, графит, түмэр, нүүрһэн, элдэб зүйлэй барилгын материалнууд бии гэжэ тухайлагдана.

Республикын дундуур оршодог Иволгын, Сэлэнгын, Заиграйн, Хориин, Яруунын аймагуудай газарынь бусад аймагуудайхида орхо доо һайнаар шэнжэлэгдээ. Тиибэшье, эдэ аймагуудта флюорит, алюмини үйлэдбэрилхэдэ хэрэгтэй болодог зүйл, алтан, никель, зэд, ртуть, нүүрһэн, извёстко, барилгын материалнууд олдожо боломоор.

Хойто-Байгалай, Курумканай, Баргажанай аймагуудай газар дайда үшөөл багаар шэнжэлэгдэнхэй. Эдэ аймагуудта туулган, зэд, марганец, вольфрам, алтан, никель, кобальт, хром, платина, слюда, алюминиин зүйл бии гэжэ багсаагдана. Баунтын аймагай газар дээрэһээ молибден, алтан, никель, түмэр, ртуть, асбест, нүүрһэн олдохоор тухайлагдана.

Республикымнай газар дээрэ элдэб зүйлэй бусадшье малтамалнууд байжа магад. Ехэ дарашатай малтамалнуудые элирүүлхэнь бэрхэтэйшэг гээшэ. Яахадааб гэхэдэ, шухаг металлнууд элһэн, шабар гэхэ мэтээр хушагдашаһан байдаг. Тиимэ малтамалнуудые газар дээрэ гараһан түмэрэй, шулуунай түгдэрхэйгөөр тодорхойлжо болохо юм. Мүнөө үедэ республика дотор олдоһон бүхы малтамалай 72 процентнь тала газарта олдоо. Эдэ малтамалнуудай дарашынь хэмжээн тон бага.

Геологическа аяншалгада гарахынгаа урда тээ ашагта малтамалнуудые бэдэржэ олохо дүримтэй һайса танилсаһан хүн лэ урагшатай һайнаар даалгабаряа дүүргэжэ шадаха байна. Энэ дүримые шудалхань бэрхэтэй бэшэ. Манай хүршэ Эрхүүгэй областиин 20000 ажалшад нёдондо геологическа аяншалгада хабаадалсажа, 200 шахуу газарта элдэб малтамалнуудые олоо.

Хизаар ороноо һайн мэдэхэ нютагай хүнүүд ехэ дарашатай ашагта малтамалнуудые нэгэнтэ бэшэ олоһон байха. Жэшээнь, Зүүн Саянай хормойдохи Баян-Голой нүүрһые нютагай ангуушан Мунконов нээһэн байгаа. Ахын аймагай ангуушан Т. Аюшеев, Түнхэнэй аймагай Б. Шагдуфов, Иволгын аймагай И. Медведев, мүн бусадшье олон хүнүүд геологуудта али болохоор туһалһан байна.

Геологическа аяншалгада гараһан хүнүүдтэ модошод, мал адуулдаг малшад мүн лэ ехэ туһаламжа үзүүлхэ аргатай. Аяншалгын эхилхэдэ республикымнай һургуулинуудай олон тоото һурагшад, комсомолшууд болон пионернүүд, тусхай дунда, дээдэ һургуулинуудай студентнэр, багшанар, бүхы олониитэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаха юм. Геологическа аяншалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, үнэтэ ашагта малтамалнуудые бэдэржэ олоһон хүнүүд ехэ хэмжээнэй мүнгэн шанда хүртэхэ байна.

Бурядайнгаа арадай ажахын совэдэй промышленна предприятинуудые элдэб зүйлэй түүхэй эдээр, барилгын материалаар хангахын тула ашагта малтамалнуудые бэдэрхэ геологическа аяншалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсаха гээшэ республикын бүхы ажалшадай, комсомолшууд болон залуушуулай нангин уялга болоно.

Б. ЗУБАРЕВ,
Бурядай геологическа управлениин главна геолог.

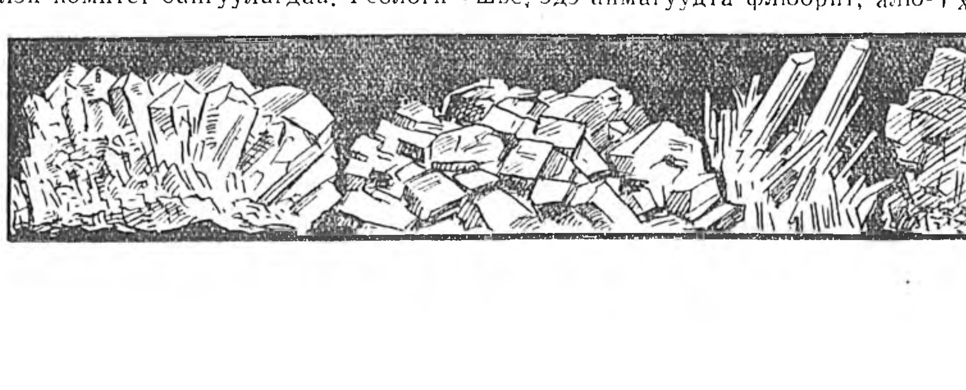

Баабгай хутагаар хадхаад алаба

Ангууша хүн амаралтын үдэрэй срэхые хүлеэжэ ядадаг гэжэ дэмы хэлсэдэггүй. Григорий Федорович Шеин апрелиин 12-ой үнгэрэгшэ амаралтын үглөөгүүр нүхэртээ Ильинка тосхоной урда хадын ой руу орожо ябаа һэн.

Ой соо һаруул боложо, ангуушад тамхилһанайнгаа һүүлдэ бэе бэеһээ таһараад, Пьяная горхонине үгсэхэ гэжэ зүбшэбэд.

— Зай, Василий, юун дайралданаб—талаан мэдүүжэн. Энэ горхонине үгсэе, ехээр таһаржа, намһаа холо бү ошоорой,—гэжэ дүршэл ехэтэй ангуушан Григорий нүхэртөө хэлэбэ.

— Зүб, нохойнуудайнгаа хусахада ойро, холоёо ойлголсоно бэзэбди...

Григорийн буугаа абахалаар нохойнь хоёр шэхэеэ һүрмылгэн, ойр тойронине унхидаһаар урагшаа дабшажа оробо. Наран нилээд дээрэ гаранхай, ангуушан нохой хоёрто шубуу шонхорһоо бэшэ мүртэй ан дайралданагүй, ойн оёор шүүрдэһээр лэ ябанад.

Тэрэ голые үгсэжэ арба гаран модоной газарта ошоод ябатараа, Григорий ёһотойл антаая уулзашабал даа. Залуухан хуһан модоор элбэг газарта ябатараа нохойнь һалхи унхидан, үһэ нооһоёо үрзылгэн, гүйжэ ябашаба. Уданшьегүй гал галзуугаар хусахань тээ саанаханаһаа соностобо.

«Зай, юрын ан бэшэ, тайгын эзэнтэй тулалдаха саг ерэбэ ха юм» гэжэ Григорий нохойнгоо хусахада таажа, «хоёр аматаяа» монсогор тобшоор һомолжо, дары гүйбэ.

Ерэн гэхэдэнь, нохойнь баабгайн нүхэнэй амһарта дэбхэржэ байба. Хүрэжэ ерэхэншье тэрэ— нэгэ баабгай шэдэһэн шулуун шэнги гүйжэ гараба. Ангуушан тодожо абаһаар сээжээрнь ходо буудажа унагааба. Хойноһоонь үшөө нэгэ томо гэгшын баабгай бултагад гэхэдээ үргөө хуха буудуулшаба.

Талаан буруулхадаа энэ аюултай үедэ буугайнь гильзэ абтахаяа болишобо. Яахаб?! Хойто хоёр хүл дээрээ бодоһон баабгай гаража ерэбэ. Ангуушан һүрэхэгүй буугаараа ама руунь тулаба. Арьяатан бууень үгы болотор альгадажа, ангуушанине даража унашаба. Хухархай үргэтэйшье һаа, һабараараа нюдэ нюургүй маажажа, альгадажа оробо.

Энэ бэрхэшээлтэй үедэ Григорий хутагаяа һуга татажа, баабгайн улаа һуга руу хоёр дахин хадхан, бэеһээ зайлуулаа. Зүрхэеэ сүмэ хадхуулһан баабгай нүхэндөө орожо үхэшоо.

Григорий Федорович Шеин Сэлэнгын модоной базын түрүү хүдэлмэришэдэй нэгэн. Дайнай урда тээ хойто мүльһэн далайн агнуурнин ажахыда хүдэлмэрилхэдөө 22 сагаан баабгай бариһан байна. 1951 онһоо хойшо тус предприятида хүдэлмэрилхэ зуураа, 19 баабгай бариба.

— Хутагалуулһан энэ баабгай 41-дэхимни болобо,— гэжэ нүхэр Шеин хөөрэнэ.

Б. Будаев.

Прибайкалиин аймаг.

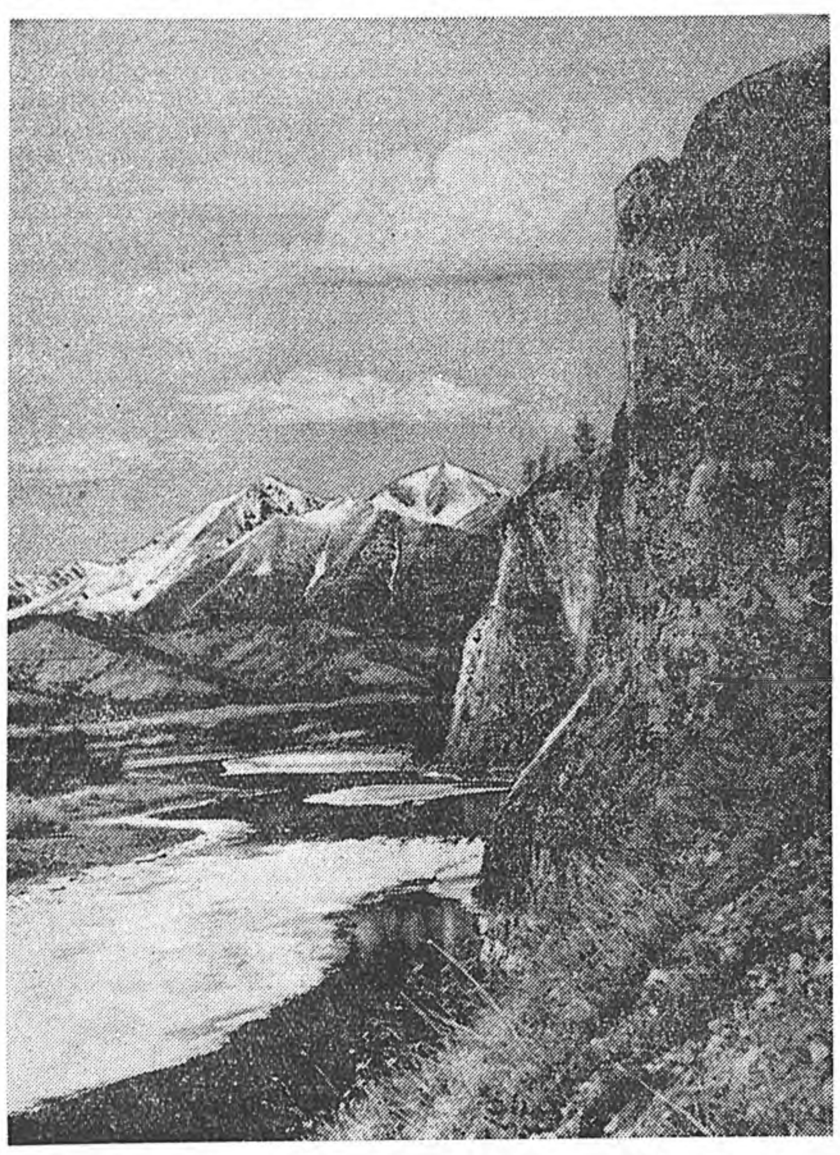

Саланай хормойдо хабар ерээ. (Ахын аймаг). **П. Жужаевай фото.**

Сэлэнгын аймагта

КУЛЬТУРЫН ОРДОН

Аймагай центр—Ново-Селенгинскдэ хоёр дабхар шэнэ байшан шулуугаар баригдажа байна. Тэрэ гэр аймагай Культурын ордон болгогдохо юм.

КУКУРУЗА УРГУУЛАГШАД

«Коммунизм» колхозой кукуруза ургуулагшадай звеное Федор Шагжиев хүтэлбэрилнэ. Мүнөө тус звено кукурузын ургаса дээшэлүүлхын түлөө тэмсэн, тарянайнгаа газар дээрэ шэбхэ ехээр гаргана. Хамта 2700 тонно наг шэбхэ поли дээрэ гаргагдаа.

20 YНЕЭНһЭЭ 25 ТУГАЛ

Совхозой 3-дахи фермын һаалишан Зинаида Жалсанова 1958 эн соо 20 үнеэ түрүүлээд, 25 тугал абажа, гарзагүйгөөр түлжүүлээ. Һү һаалгааршье энэ жэл нүхэр Жалсанова түрүү һаалишадай зэргэдэ ябана.

Б. Халзанов.

Залуу хонишоной эрмэлзэл

Даши Доржиев Советскэ Армиин алба дүүргэжэ ерээд, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойнгоо хонишон болоо һэн. Тиихэдэ 400 толгой ехэ хони даажа абаа бэлэй. Оролдосото ажалайнгаа түрүүшын жэлэй дүнгөөр тэрэнэй отара 1958 ондо 100 толгой хонин бүриһөө дундa зэргээр 96 хурьга абаһан, 3,5 килограмм нооһо хайшалһан байна.

Энээгээрээ залуу хонишоной зориг залираагүй, бүри олон хурьга абаха, ехэ нооһо хайшалха гэжэ шиидээ. Мүнөө тэрэнэй отарын 100 хонин бүриһөө 99 хурьгад абтаад байна. Тиихэтэйгээ хамта хонин бүриһөө хайшалагдаха нооһо 200 граммаар нэмээхэ гэжэ шиидэнхэй.

Р. Гармаев.

Курумкан.

Тобшохоноор мэдээсэхэдэ...

✦ **Дэрээнэй сомоной (Курумкан) Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой луговодууд 300 гектар сабшалангаа һайрамай уһаар уһалба. Эндэхи луговодууд энэ жэл гектар бүриһөө 22 центнер үбһэ абахаар шиидэнхэй.**

Г. Бадмаев.

✦ **Хэрэнэй РТС-эй механизаторнууд, алба хаагшад, барилгашад болон курсантнар хамтадаа 120 хүн арбаад машина, трактортайгаар «Путь Ленина» колхоздо ошожо, кукуруза тарихa газар дээрэнь 200 тонно шэбхэ гаргалсаа.**

В. Булгутов.

Сагай уларил

Гидрометбюрогой мэдээсэһэнэй ёһоор, республика доторнай мүнөөдэр, сэлмэн, бүрхэн байха. Баруун тээһээ һулаханаар һалхилха. Улан-Удэ городто температура 12—14 градус дулаан байха.

Апрелиин 18—19-дэ зарим газарта бүрхэг байха. Һулахан һалхин баруун хойноһоо үлеэхэ, һүниинь хүйтэн, үдэрынь дулаан байха.

ХИЛЫН СААНАҺАА

КНР-эй гүрэнэй дээдэ зүблөөнэй заседани

ПЕКИН, апрелиин 15. (ТАСС). Гүрэнэй дээдэ зүблөөнэй 16-дахи үргэн заседание КНР-эй түрүүлэгшэ Мао Цзэ-дун апрелиин 15-да зарлаа гэжэ Синьхуа агентство мэдээсэнэ.

Гүрэнэй хүтэлбэрилэгшэд, Хитадай арадай политическэ консультативна соведэй бүхэхитадай комитедэй, Хитадай Коммунистическэ партиин, демократическа партинууд болон бүлэгүүдэй, арадай организацинуудай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, тэрэшэлэн олониитын мэдээжэ түлөөлэгшэд—хамта 106 хүн заседанида хабаадаа.

Бүхы Хитадай арадай түлөөлэгшэдэй хоёрдохи зарлалай суглаанай нэгэдэхи сессиин, мүн Хитадай арадай политическэ консультативна соведэй бүхэхитадай комитедэй нэгэдэхи сессиин зүбшэхэ зүйлнүүд болон президиумэй состав тухай асуудалнуудаар заседани дээрэ һанамжануудаа мэдэлсэһэн байна. Гүрэнэй органуудай харюусалгатай тушаалнуудта кандидатурануудай список тухай асуудал заседани дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн байна. Бүхы Хитадай арадай түлөөлэгшэдэй хоёрдохи зарлалай суглаанай нэгэдэхи сесси дээрэ тэдэнэр дэбжүүлэгдэхэ юм. Тиихэдэ Хитадай арадай политическэ консультативна соведэй бүхэхитадай комитедэй хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй тушаал дааха кандидатуранууд тухай асуудал хаража үзэгдөө. Эдэ кандидатуранууд Хитадай арадай политическэ консультативна соведэй (гурбадахи зарлалай) бүхэхитадай комитедэй нэгэдэхи сесси дээрэ дэбжүүлэгдэхэ байна.

Заседани дээрэ түрүүлэгшэ Мао Цзэ-дун үгэ хэлээ. Үгэ хэлэхэдээ уласхоорондын эршон байдал, дотоодын байдал, тэрэшэлэн Түбэдэй асуудал тухай тэрэ тогтоо.

Корейн Ажалай партиин ЦК-гэй Майн нэгэндэ зорюулжа гаргаһан уряанууд

ПХЕНЬЯН, апрелиин 15. (ТАСС). Ажалшадай һанал нэгэдэлгын үдэр —Майн 1-дэ зорюулан, Корейн Ажалай партиин Центральна Комитет уряануудые толилоо.

Ороноо амгалан ёһоор нэгэдүүлхын, республикын хойто талын хүбида социализм байгуулхын түлөө тэмсэлдэ ехэ амжалта туйлажа байһан КНДР-эй баатарлиг хүдэлмэришэн ангиие, бүхы ажалшадые ТПК-гэй ЦК халуунаар амаршална.

«Агуухэ Советскэ Союз түрүүтэй социалистическэ лагериин эбдэршэгүй нэгэдэл, бата жагсаал мандаха болтогой!» гэжэ уряануудай нэгые уншанабди. Коммунизм үргэн далайсатайгаар байгуулха үедэ ороһон совет арадые, социализм амжалтатайгаар байгуулжа байһан бусад ахадүү арадуудые уласхоорондын һайндэрөөр дашарамдуулан ТПК-гэй Центральна Комитет амаршална.

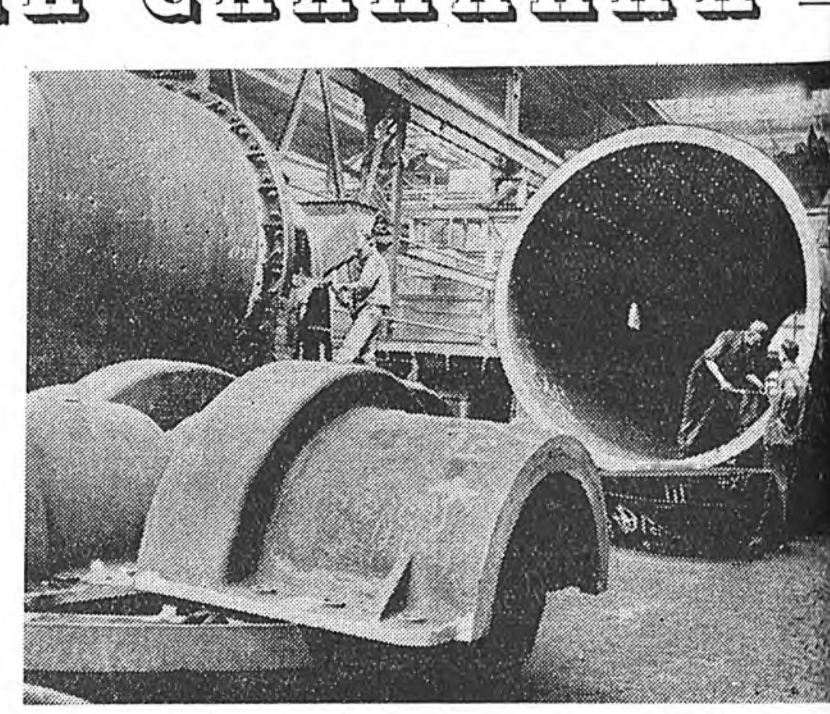

Магдебургда (ГДР) хүндэ машина бүтээлгын томо завод байгуулагд... **Зураг дээрэ:** цементын заводуудта хүдэлхэ томо тээрмэнүүд. Иимэ тээр... Советскэ Союз эльгээгдэхэ юм.

ТАСС-эй фотохро...

Ехэ дэбжэлтын болоһон жа...

ПЕКИН, апрелиин 15. (ТАСС). Хитадай Арадай Республикын арадай ажахын 1958 ондо хэр зэргээр хүгжэһэн тухай мэдээсэлые КНР-эй Гүрэнэй статистическэ управлени толилоо гээд Синьхуа агентство дамжуулна.

Республикын промышленность болон хүдөө ажахыда 1958 ондо тон ехэ дэбжэлтэ болоо гэжэ мэдээсэл соо тэмдэглэгдэнэ. 1957 онойхитой сасуулбал промышленностиин, хүдөө ажахын гаргадаг бүхы продукци 65 процентээр нэмэһэн байна.

1957 ондо 11.290 мянган тонно булад болон шэрэм орон дотор хайлуулагдаһан байгаа һаа, 1958 ондо 24.770 мянган тонно хайлуулагдаа. Металлургиин эрид ехээр дэбжэһэнһээ уламжалан, промышленностиин бусад һалбаринууд түргэнөөр хүгжэһэн байна. 1957 онойхитой сасуулбал орон дотор нүүрһэ малтан абалга 140 миллион тонноор, электроэнерги абалга —8,2 миллиард киловатт-часаар; металл отолдог станогуудые бүтээлгэ—22 мянган хэһэгээр нэмээ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ үйлэдбэриин хэрэгсэлнүүдые бүтээлгэ илангаяа түргэнөөр ургажа, 1957 онойхитой сасуулбал, 103 процентээр нэмэһэн байна.

Жэлэй турша соо 700 шахуу промышленна предприяти хүсэдөөр гү, али хүсэд бэшээр ашаглалгада үгтэһэн байна.

Хитадта 1958 ондо хүдөө ажахын ургамалнуудай тон һайн ургаса абтаа. 375 миллион тонно орооһо тарян хуряажа абтаа. Энэ хадаа 1957 онойхидо орходоо хоёр дахин ехэ юм. Мүн хоёр дахин ехэ хлопок ургуулагдаа. 1958 ондо Хитадай 700 мянган хүдөө ажахын кооперативууд 26 мянган арадай комм...нууд болгон томодхон шэнэдхэ...

Хитадай транспортда ехэ ...лалта болоһон байна. 3.564 к...метр утатай түмэр зам, 150 мян... километр утатай шоссейнэ за... баригдаа. Энэнь 1957 оной... хоёр болон найма дахин ута ю...

1958 ондо Хитадай бусад орон... һаа худалдан абадаг, ондоо... шэнь худалдадаг юумэнэй хэмж... урда жэлэйхитэйнь сасуулба... процентээр нэмэһэн байна. Х... тахи барилгада туһаламжа үзү... зорилгоор Советскэ Союз болон... сад ахадүү социалистическэ ... нууд Хитадай захилнуудые дү... хэһээ гадна, Хитадай промыш...ностьда шухала хэрэгтэй тухэ... гэнүүдые болзорһоонь урид ... нэмэжэ эльгээһэн байна.

1958 ондо хүдэлмэришэд бо... алба хаагшадай тоо орон дото... миллион хүн болоһон байна. Э... 1957 онойхидо орходоо 8 про... тээр олон.

Ажалшадай байдал саашаа... һайжаруулха, соёл болбосорол... дээшэлүүлхэ, арадай гэгээрэ... элүүрые хамгаалгые, наука б... искусствые хүгжөөхэ хэрэгт... амжалта туйлагдаа гэжэ мэдэ... соо тэмдэглэгдэнэ.

Социалистическэ байгуулаа... хитад арадай асари ехэ ам... туйлаһыень эдэ бүхы мэдээнүү... шэлэн харуулна. Эдэ амжалта... социализм байгуулха талаар ... тиин жэнхэни хараа шугамые ... ороной арадай оролдосотойгоо... лүүлһэнэй үрэ болохоһоо гадна... ветскэ Союз түрүүтэй социал...ческэ оронуудай үзүүлдэг туһа... жатай таһаршагүй холбоотой гэжэ мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Даллесай тушаалһаа болихо тухай Эйзенхауэрэй мэдүүлгэ

НЬЮ-ЙОРК, апрелиин 15. (ТАСС). Хорото хабдар үбшэндэ дайрагдаһан Даллес США-гэй Гүрэнэй секретариин уялгые саашадаа дүүргэжэ шадахаяа болёо гэжэ президент Эйзенхауэр Огастада (Джорджия штат) корреспондентнүүдтэ мэдүүлээ. Даллесай орондо ондоо хүниие удангүй томилхоб гэжэ президент мэдээсээ. Гүрэнэй секретариин уялгые мүнөө хүрэтэр дүүргэжэ байһан гүрэнэй секретариин орлогшо Кристиан Гертер энэ тушаалда томилогдохо гэжэ мэдүүлхэһээ тэрэ арсаһан байна.

НЬЮ-ЙОРК, апрелиин ... (ТАСС). Америкын телегр... агентствонууд иигэжэ мэдэ... Парижда апрелиин 29-дэ бо... ёһотой баруун гүрэнүүдэй гада... хэрэгүүдэй министрнүүдэй зүб... дэ, мүн майн 11-дэ Женевэдэ ... дэхэеэ байһан, дүрбэн агууе... рэнэй гадаадын хэрэгүүдэй ... стрнүүдэй зүблөөндэ хаба... США-гэй делегациие США-гэ... рэнэй секретариин уялгые дү... шэ К. Гертер толгойлхо юм... президент Эйзенхауэр мүн... Огастада (Джорджия штат) ... хоо.

Штраус Вашингтондо ерэбэ

ВАШИНГТОН, апрелиин 15. **(ТАСС-эй корр.).** ФРГ-гэй обороны министр Штраус үсэгэлдэр Вашингтондо ерээ. ФРГ-гэй армиин штабай начальник бригадна генерал Паницки тэрээнтэй суг ошолсоһон байна. Штраус Вашингтондо гурба хоноһонойнгоо һүүлээр, ороной элдэб городууд болон сэрэгэй центрнүүдээр 13 үдэрэй турша соо аяншалха юм. Вашингтондо байха үедөө Штраус США-гэй обороны министр Макэлрой болон Пентагоной (США-гэй сэрэгэй министерство.—**ред.**) бусад түлөөлэгшэдтэй хэлсээ хэхэ байна. Тэрэшэлэн Атлантическа океан шадархи НАТО-гэй зэбсэгтэ хүсэнүүдэй командованиин Норфолкдохи штаб-квартирада тэрэ хүрэхэ юм.

Штраус урда тээнь США-да ерэхэдээ Америкын «Матадор» гэжэ залан шэглүүлэгдэдэг һомо, шэнэ түхэлэй истребительнүүд болон бусад түхэлэй буу зэбсэг абаха тухай үгэеэ ойлголсоһон байгаа. Урда тээхи, мүн мүнөөнэйшье аяншалгын зорилго тухай ямаршье мэдүүлгэ хэгдээгүй. Харин Макэлройн уряалаар Баруун Германиин министр айлшалжа ерээ гэжэ мэдээсэ... байна.

1963 он хүрэтэр буу зэбсэг ...хэ, зэбсэгтэ хүсэнүүдые олон ... гохо тушаа НАТО түсэб зо... юм. Энэ түсэбэй ёһоор ФР... зэбсэгтэ хүсэнүүдые Америк... нэ түхэлэй буу зэбсэгээр хан... тулада иимэ зэбсэгүүдые ... абаха тухай ФРГ-гэй обороны... нистр үгэеэ ойлголсохо хүсэл... Тиимэһээ Штраус Пентагоной... тушаалта түлөөлэгшэдтэй ... хэхэнь, Америкын сэрэгэй ... нүүдые, тэрэ тоодо Американ... шэглүүлэгдэдэг һомонууд ... ракетэнүүдые бүтээдэг цент...дые, тэдэнэй байдаг газарн... харахань гэжэ эндэхи журна...нууд багсаана.

ФРГ-гэй зэбсэгтэ хүсэнүүдые... рикынхидэл адляар байгуул...дэниие шэнэ түхэлэй буу зэб... хангаха түсэб түргэнөөр бэел... зорилготойгоор Штраус эндэ е... байна.

В. Парамо...

Дизентери үбшэнтэй тэмсэхэ

Дизентери үбшэн тусгаар микробуудаар үүсхэгдэдэг, гэдэһэнэй халдабаритай үбшэнэй тоодо ородог.

Дизентеригээр үбшэлһэн хүнэй гэдэһэндэ, үбшэнэйнь олигүй олон микробууд байдаг байна. Дизентери үүсхэдэг микробуудай элүүр хүнэй бэедэ ороходонь, үбшэлжэ эхилдэг байна. Энэ үбшэниие үүсхэгшэ микробууд бишыхан аад, хүдэлсэгүй, гонзогорхон хорхойнууд байдаг юм.

Дизентери үбшэниие үүсхэдэг микробууд элдэб янзын газарай хүрьһэн соо 6 хоногһоо 30 хоног хүрэтэр, уһан соо 10 хоног хүрэтэр, хилээмэ, талхан дээрэ 14 хоногһоо 30 хоног хүрэтэр, һүн соо 10-һаа 20 гаран хоног хүрэтэр, овощь болон жэмэс соо 10-һаа 14 хоног хүрэтэр, тоһон, сыр соо 10 хоногһоо 15 хоног хүрэтэр амиды байдаг.

Дизентериин микробууд бусад үбшэнэй микробуудта орходоо халуунда, наранай гэрэлдэ, дезинфекциин хэрэгсэлнүүдтэ тэсэбэри багатай байдаг. Тэдэ микробуудые бусалгахада тэрэ дороо үхэшэдэг, 60 градус хүрэтэр халуунда 10 минута соо үхэдэг юм. Наранай гэрэл тэдэниие 30 минута соо үхүүлдэг. Дизентериин микробууд хүйтэндэ үлэмжэ тэсэмгэй. Тиимэһээ заримдаа үбэлжэжэ болодог. Үбшэлэгшын организмда дизентериин микробууд гэдэһэн соо байдаг тула, шабааһантайнь хамта организм сооһоо гаралсадаг байна. Дизентеригээр үбшэлөөд, эдэгэһэн хүнһөө удаахан саг соо, заримдаа хэдэн һарын туршада шабааһантайнь хамта дизентериин микробууд гаралсажа магад.

Дизентериин хорхойн халдаһан эдеэ хоолой продуктнууд, уһан, овощь, жэмэсүүдээр, гараар дамжан дизентери үбшэнэй микробууд халдадаг байна. Дизентериие «муухай гарай үбшэн» гү, али «һалан байдалай үбшэн» гэжэ зүб нэрлэдэг.

Олонхи ушарта, илангаяа зунай сагта, муухай болоһон эдеэ хоолой продуктнуудаар дамжан дизентери халдадаг.

Батаганаан эдеэ хоолой продуктнуудые бузараадаг, дизентери тараадаг ехэ аюултай. Батаганаанууд хүнэй эдидэг эдеэ хоолой зүйлнүүдээр, элдэб үлэгдэл хаядаһануудаар хоол хэдэг юм. Батаганаан муухай юумэн дээрэ һууухадаа, тоо томшогүй олон микробуудые һабарнуудтаа, бэедээ халдаадаг байна. Тэдэ микробуудай дунда дизентериин хорхойнуудшье байжа магад. Тиигэжэ микроб халдааһанайнгаа һүүлээр батаганаанууд хүнэй байрада ниидэжэ ороод, бүглөөгүй продуктнууд дээрэ һууухадаа, тэдэниие халдабаритай болгодог байна. Һабарнуудтаа, бэедээ, далинуудтаа микробуудые халдаагаад ябахаһаа гадна, харин тэдэнэй досоонь микробууд бии байдаг юм. Салат, редискэ, үгэрсэ болон бусад овощь мүн лэ дизентериин микробуудые халдааһан байдаг. Тиимын тула сэбэр уһаар һайса угаагаагүй овощь эдижэ болохогүй. Болгогдоһон гү, али гашуун продукт (жэшээнь, нимгэхэн хальһатай, гашуун шүүһэтэй жэмэс) эдихэдэ балай аюултай бэшэ юм. Дизентериин микробуудай халуун температурые, гашуун зүйлые тэсэдэггүй, үхэдэгынь мэдээжэ. Уһа абаха газарай муухай байдаг һаа дизентеригээр үбшэлхэ ябадал олошордог. Худагуудай хажууда, уһа абадаг газарнуудта дүтэ хубсаһа угаажа болохогүй.

Һүн, һүнэй продуктнууд (мороженэ, зөөхэй г. м.) дизентериин микробуудые бэлэхэнээр бэедээ халдаадаг. Үбшэлэгшэдэй гарһаа гү, али харууһалагшадайнь гарһаа дизентериин микробууд ондоо хүндэ халдадаг байна. Муухай уһаар ведро, бидон, һү хэдэг, ондоошье амһарта угаахада һүые халдабаритай болгодог. Һү бусалгахада, үгышье һаа 60 градус хүрэтэр халаахада — дизентериин микробууд үхэдэг юм. Гэбэшье бусалгаһанай һүүлээр хүрэһэн һүндэ дизентериин микробууд батаганаа дамжажа халдаад, дулаан газарта байхадаа түргөөр үдэжэ олон болодог.

Ариг сэбэрэй талаараа муу уборнотой газарта дизентери бэлээр тарадаг байна. Тиимэһээ олон хүнэй ородог ниитын уборнодо ариг сэбэрые наринаар сахиха шухала.

Дизентеригээр үбшэлдэг ябадалые гүйсэд усадхалгада юун һаад хэнэб гэхэдэ, зарим хүнүүд үбшэлһэн дары врачта хандажа зохихо туһаламжа абахые оролдодоггүй, унжагайруулан һэдэрээдэг ушар үзэгдэдэг.

Бишыхан үхибүүд тон хэбэрэгээр дизентеритэдэг, олонхинь хүндөөр үбшэлдэг байна. Үбшэлэгшэд элүүр хүнүүдһээ амяарлагдадаггүй дээрэһээ, бусадта үбшэнөө халдаадаг, саг дары эмшэлүүлээгүй һаань — ужаг болодог байха юм.

Дизентеригээр үбшэлхэгүйн тулада ариг сэбэрые наринаар сахиха шухала.

Өөрынгөө бэеын ариг сэбэрые сахиха ёһо гурим гэбэл: эдеэлхынгээ урда тээ, уборнодо ороһонойнгоо һүүлээр мылэтэй уһаар гараа һайса угааха ёһотой. Дизентериин микробуудай байжа магад хирэ шоройе һалгааха хэрэгтэй.

Овощь болон жэмэсүүдые эдихэһээ урид тэрэнээ бусалһан уһаар гү, али водопроводой уһаар һайса угааха шухала. Эдеэ хоолой продуктнуудые, бэлдэһэн эдеэ хоолые илааһа батаганаанһаа хамгаалха шухала. ДДТ гү, али гексохлоран гэдэг хоронуудаар, «мухомор» гэжэ саарһаар гэр соохи илааһа батаганаануудые үгы хэхэ.

Муухай юумэнэй орожо боломоор гүйхэн худагуудһаа гү, али гол горхонуудһаа, нээмэл газарнуудһаа абаһан уһа түүхэйгээр ужа болохогүй. Хабхаггүй гү, али сэбэр бэшэ амһарта соо байгаа һаа, бусалһан уһаншье муухай, аюултай болодог гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй. Эдеэ хоолой зүйлнүүдые, бэлэн эдеэ, уһа, элдэб амһартануудые илааһа батаганаанһаа аршалха шухала.

Мяха, сагаан эдеэ, бэлэн болоһон эдеэе хүйтэн газарта байлгахада һайн. Амһартануудаа халуун уһаар угааха ёһотойбди.

Яслиин наһанай үхибүүдые дизентери үбшэнһөө һэргылхын тула, ариг сэбэрые сахиха, бүхы заабари врачын зүбшэлые наринаар дүүргэхэ хэрэгтэй.

Хүн зониие сэбэр уһаар хангаха, хашаа хорёо, усадьба болон бусад газарнуудые элдэб бог шорой, шэбхэ гэхэ мэтэһээнь ходо сэбэрлэжэ байха шухала.

Ниитын уборнонуудые гүйсэд хүрэмэ тоотойгоор барюулаад, тэдэнээ сэбэр байлгаха, тэдэнэй нүхэ, бог шоройн хайрсагуудые гексохлоранаар сэбэрлэхын тула городой дизенфекциин станцида, аймагай отделенинүүдтэ хандаха хэрэгтэй.

Рыногуудай (дэлгүүрэй) барилгануудые һайжаруулаад, һү, мяха болон бусад эдеэ хоолой зүйлнүүдые наймаалдаг газарта ариг сэбэрые сахиха хүниие табиха.

Уһа абадаг худагуудта дүтэ муухай амһартануудые угааха, уборно бариха, угаадаһанай нүхэ малтахые хорихо хэрэгтэй.

Дизентеригээр үбшэлхэгүйн тулада һэргылгын тарилга хүүлхэ хэрэгтэй. Тарилга хэһэнэй ашаар 6—8 һарын турша соо дизентериие халдасагүй болгодог.

Ариг сэбэрые сахилга дизентериһээ һэргылхэ гол арга болоно.

М. Дамдинжапова,
Санитарна гэгээрэлэй байшангай инструктор.

Редактор **Ц. Ц. ЦИБУД...**

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора—46-32, зам. редактора—32-74, отв. секретаря—27-37, отделов партийной жизни —34-05, экономики—47-59, пропаганды и местной информация—35-14, культуры и быта—24-74, писем и рабселькоров — 40-49, отдел переводов, корректорская—35-95, бухгалтерия—37-32. Для междугородных переговоров—16.

Н01017. Типография Министерства культуры Бурятской АССР. Зак. № 48...